

A photograph of a woman with blonde hair and a young girl with brown hair in a garden. The woman is crouching on the left, smiling, wearing a light blue t-shirt and white pants. The girl is on the right, wearing a pink tank top and patterned pants, holding a green watering can and watering a plant. They are both wearing gardening gloves. The background shows a grassy area and trees under a clear blue sky.

TUOREITA..EVÄITÄ ETELÄ-POHJANMAALLE

MAAKUNTAOHJELMA 2018–2021

SISÄLTÖ

1. LUKIJALLE	4
2. LAATIMISPROSESSI.....	6
3. LÄHTÖKOHDAT	10
3.1 Visio 2040	11
3.2 Etelä-Pohjanmaan toimintaympäristö	12
4. MAAKUNTAOHJELMAN TAVOITTEET JA TOIMENPITEET.....	16
4.1 TOIMINTALINJA 1: Uudistumiskykyinen elinkeinoelämä	18
4.2 TOIMINTALINJA 2: Tulevaisuuden osaamistarpeet.....	36
4.3 TOIMINTALINJA 3: Hyvinvoivat ihmiset ja yhteisöt.....	44
4.4 TOIMINTALINJA 4: Eheä aluerakenne ja ympäristö	50
5. VAIKUTTAVUUS JA SEURANTA.....	60
5.1 Ohjelman rahoittaminen vuosina 2018–2021	61
5.2 Vaikuttavuustavoitteet ja mittarit	64
5.3 Tiivistelmä ympäristöselostuksesta.....	66

1.

LUKIJALLE

Maakuntaohjelma on maakuntavaltuuston hyväksymä maakunnan kehittämistahdon ilmaisu.

MAAKUNTAOHJELMA ON MAAKUNTAVALTUUSTON HYVÄKSYMÄ maakunnan kehittämistahdon ilmaisu. Se sisältää maakunnan mahdollisuuksiin ja tarpeisiin perustuvat kehittämisen tavoitteet, maakunnan kehittämisen kannalta keskeiset hankkeet ja toimenpiteet sekä koosteen toimeenpanoon käytettävissä olevista rahoitusresursseista vuosille 2018–2021. Maakuntaohjelmassa otetaan huomioon valtakunnalliset alueiden kehittämistavoitteet ja muut kansalliset linjaukset. Ohjelmassa sovitetaan yhteen maakunnassa toteutettavat kansalliset sekä EU:n rahoittamat ohjelmat.

Tätä kirjoittaessa valmistellaan Suomen historian suurinta aluehallinnon uudistusta. Tämänhetkisen tiedon mukaan maakuntavaalit käydään vuoden 2018 lokakuussa ja uudet maakunnat aloittavat toimintansa täysimääräisesti 1.1.2020. Nyt laadittavaa maakuntaohjelmaa työstetään tässä muutosvaiheessa ja tavoitteena on turvata aluekehitystyön saumaton jatkuminen organisaatiouudistuksen tapahtuessa. Ohjelmaa tehdään myös uudelle maakuntaorganisaatiolle. Uusi maakunta laatii oman strategiansa ja valitsee omat painotuksensa. Uusi maakunta myös halutessaan tarkistaa ja täydentää nyt laadittavan maakuntaohjelman sisältöjä.

Nyt laadittava maakuntaohjelma pohjautuu vuonna 2014 hyväksyttyyn maakuntasuunnitelmaan, jossa on muodostettu Etelä-Pohjanmaan tavoiteltu tulevaisuuskuva vuoteen 2040 saakka.

Kai Pöntinen

Maakuntavaltuuston
puheenjohtaja

Lasse Anttila

Maakuntahallituksen
puheenjohtaja

Asko Peltola

Maakuntajohtaja

A close-up photograph of several green leaves, likely from a plant like a lily or iris, covered in numerous clear water droplets. The leaves are vibrant green and have a prominent central vein. The background is slightly blurred, showing more green foliage.

2.

LAATIMISPROSESSI

Etelä-Pohjanmaan maakunta-ohjelma on laadittu maakunnan toimijoita ja eri alojen asiantuntijoita osallistamalla.

ETELÄ-POHJANMAAN MAAKUNTAHALLITUS KÄYNNISTI maakuntaohjelman ja sen ympäristöselostuksen valmistelun sekä asetti osallistumis- ja arviointisuunnitelman nähtäville kokouksessaan 19.12.2016. Ensivaiheen aineksia saatiin maakuntaohjelman 2014–2017 arviointityöstä, joka toteutettiin Pohjanmaan, Satakunnan, Keski-Suomen ja Etelä-Pohjanmaan maakuntien yhteistyönä vertaisarviointina. Ohjelman laadinnan käynnistystilaisuus järjestettiin toimijoille ja sidosryhmille 16.2.2017. Tuossa tilaisuudessa esiteltiin myös arviointityössä tehtyjä havaintoja ja kehittämisehdotuksia. Arvioitsijoiden näkemyksen mukaan maakuntaohjelmassa 2014–2017 oli paljon toimenpidekokonaisuuksia ja toimenpiteet olivat eritasoisia. Arvioitsijat myös epäilivät liian täsmällisyyden ja konkreettisuuden sulkevan uusia avauksia ulos. Parannusehdotukseksi nostettiin lisäksi seurantamittareiden kiinnittäminen toimenpidekokonaisuuksiin ja sähköisten alustojen ja medioiden laajempi hyödyntäminen valmistelu-prosessissa. Nämä evästyksöt on otettu huomioon uutta ohjelmaa laadittaessa.

Maakuntaohjelman valmistelua seuraamaan ja ohjaamaan koottiin monialainen sparrausryhmä, joka on kokoontunut prosessin aikana kolme kertaa, ensin kevätkaudella linjaamaan ohjelman keskeisiä painopisteitä ja sitten syyskaudella kommentoimaan ja täydentämään ohjelmaan luonnosteltuja toimenpiteitä.

Ohjelman sisältöjen ja toimenpiteiden tausta-aineistoina ovat toimineet useat eri alojen asiantuntijoiden kanssa käydyt pienryhmäkeskustelut. Niissä on haettu näkemyksiä siitä, millaiset kehittämistoimenpiteet olisivat tarpeen maakuntaohjelmakaudella keskeisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Keskusteluja on käyty joustavasti laatimisprosessin eri vaiheissa. Etelä-Pohjanmaan tulevaisuusryhmä on omalta osaltaan vaikuttanut ohjelman sisältöön.

Syötteitä maakuntaohjelmaan ja näkemyksiä pääpainopisteistä saatiin aluekehittämisen kiertueella. Se järjestettiin toukokuussa 2017 yhdessä Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen ja Leader-ryhmien kanssa ja koostui kuudesta seudullisesta tilaisuudesta. Tilaisuuksiin osallistui noin 120 kuntien, oppilaitosten ja muiden kehittämisorganisaatioiden edustajaa.

Maakuntaohjelman laadinnan aikana Etelä-Pohjanmaalla käynnistettiin prosessi innovaatio-toiminnan tilannekuvan muodostamiseksi. Tuo prosessi oli maakuntaohjelman laadinnan tukena tuottaen muun muassa analyysiä toimintaympäristöstä.

Maakuntahallitus, maakuntavaltuusto, maakunnan yhteistyöryhmä ja koulutusasian toimikunta ovat evästäneet kokouksissaan maakuntaohjelman valmistelua.

Osallistumismahdollisuuksia maakuntaohjelman valmisteluun pyrittiin laajentamaan muun muassa järjestämällä kaikille maakunnan asukkaille kohdennettu avoin kysely, jossa kartoitettiin näkemyksiä keskeisiin kehittämisteemoihin ja muutostrendeihin. Kyselyä markkinoitiin laajasti eri kanavissa ja erityisesti viestiä kohdennettiin eteläpohjalaisten yrittäjien edustajille ja ammattiin opiskeleville. Kyselyyn saatiin noin 50 vastausta. Tämän lisäksi ohjelman linjauksia ja sisältöjä oli mahdollista kommentoida Etelä-Pohjanmaan liiton verkkosivujen kautta.

Uutena osallistavana toimena kokeiltiin yhteiskirjoittamista avoimella sähköisellä alustalla. Kokeiluun kutsuttiin osallistumaan hyvinvointiteeman keskusteluihin osallistuneita ammattilaisia. Kokemukset kokeilusta olivat myönteiset, mutta jatkokehittämistä tarvitaan prosessin jäsentämisen selkeyttämiseksi ja vuorovaikutuksen lisäämiseksi.

Maakuntaohjelma ja sen ympäristöselostus olivat nähtävillä 29.9.–31.10.2017 välisenä aikana, jolloin toteutettiin myös laaja lausuntopyyntökierros. Lausuntoja saatiin 35 kpl. Jokaiseen lausuntoon laadittiin vastine, jossa käsiteltiin kunkin lausunnon mahdollisia vaikutuksia ohjelmaan.

Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2018–2021 ja sen ympäristöselostus hyväksyttiin maakuntahallituksessa 20.11.2017 ja maakuntavaltuustossa 4.12.2017.

MAAKUNTAOHJELMASTA SANOTTUA

”

Maakuntaohjelmasta välittyy hyvin maakunnan olosuhteiden tuntemus ja käynnissä olevien kehityskulkujen ymmärrys yhdistettynä varsin käytännönläheiseen kehittämisotteeseen.

Maakuntaohjelmassa esille otetut painopistealueet ovat maakunnan elinvoiman ja asukkaiden hyvinvoinnin kannalta tarkasteltuna keskeiset ja oikeaan osuvat.

Maakuntaohjelman strategiset valinnat ovat hyvin perusteltuja ja tulevaisuuteen suuntautuneita. Strategian toteuttamiseksi kaavailut toimenpiteet ovat myös maakunnan luonteeseen hyvin sopivia ja pääosin koko alueen kattavia.

”

Etelä-Pohjanmaan liitto on kiittävästi tarjonnut mahdollisuuksia eri sidosryhmille osallistua maakunnan keskeisten suunnitelmien valmisteluun. Hyvin organisoitu laadintaprosessi on usein lähes yhtä arvokasta varautumistyötä tulevaisuuteen kuin itse ohjelma-asiakirja.

”

On hyvä, että ohjelmaan on sisällytetty yritysten toimintaedellytysten parantamista monenlaisin keinoin. Maakunnassa, jossa yritykset ovat enimmäkseen pieniä tai keskisuuria ja jossa ei ole high-tech-suuryrityksiä eikä omaa yliopistoa, on perusteltua edistää käytännönläheistä tutkimustiedon soveltamista, ”nopeita kokeiluja” sekä suunnata voimavaroja toimivan infrastruktuurin ja digitaalisen osaamisen kehittämiseen.

Maakuntaohjelma tunnistaa hyvin ja monipuolisesti maakunnan vahvuudet ja kehittämishaasteet.

Maakuntaohjelman neljä toimintalinjaa ovat hyviä lähtökohtia maakunnan kehittämislle.

”

Maakuntaohjelma nostaa onnistuneesti esille yritystoiminnan mahdollisuudet ja myös uudistumistarpeen.

3.

LÄHTÖKOHDAT

3.1 Visio 2040

Etelä-Pohjanmaan visiossa 2040 esitetään maakunnan toivottava tulevaisuuden kehityskuva:

Etelä-Pohjanmaa on
hyvinvoivien ihmisten ja
menestyvien yritysten
uudistuva ja yhteistyötä
rakentava kulttuurimaakunta.

TÄSSÄ MAAKUNTAOHJELMASSA NOJAUDUTAAN EDELLEEN ohjelmaprosessissa vuonna 2014 linjattuun visioon. Aluekehittämisessä tavoitteena on resilientti aluerakenne ja aluekehitys. Siihen kuuluvat rakennemuutosherkkyyden vähentäminen, muutoksista palautumisnopeuden parantaminen, kasvu-uran uudistumiskyvyn turvaaminen sekä valmius aktiivisiin muutoksiin. Näihin tavoitteisiin pääsemisen edellytyksiä tarkasteltiin mm. Etelä-Pohjanmaalla käynnissä olevassa rakennemallityössä, jonka taustalla on ollut Seinäjoen yliopistokeskuksen laatima selvitys *”Etelä-Pohjanmaan aluerakenteen tulevaisuuskuvat 2040”* (2016). Selvityksen loppupäätelmissä todetaan, että talouden ja elinkeinoelämän näkökulmasta alueen resilienssin eli muutosjoustavuuden kehittymistä tukevat kansainväliset verkostot ja kansainvälisen tiedon laaja-alainen hyödyntäminen alueella, kyky kehittää alueen liiketoimintaa omaehtoisesti, suorat kontaktit markkinoihin ja asiakkaisiin sekä vahva osaaminen elinkeinotoiminnan kulloisillakin painopistealueilla. Vastaavasti ihmisyhteisöjen näkökulmasta on tärkeä tukea niiden sisäistä monimuotoisuutta, koheesiota sekä avoimuutta uusille virtauksille.

Muutosjoustavuutta tukevien tekijöiden kehittämistarpeita ja -tavoitteita on käsitelty asiasta riippuen eri kohdissa maakuntaohjelmaa – esimerkiksi kansainvälistymistä käsitellään niin elinkeinopainoalojen kuin osaamisrakenteidenkin kehittämisen osalta. Kokonaisuuteen liittyy myös innovaatiotoiminnan lähtökohtien ja ennen kaikkea kehityksen tarkasteluun ja analysointiin pureutuva tilannekuvatyö, jota esitellään lyhyesti seurantaan koskevassa luvussa ja jonka tuloksia on esillä myös toimintaympäristöä käsittelevissä kohdissa.

3.2 Etelä-Pohjanmaan toimintaympäristö

Tässä esitetään yleinen analyysi Etelä-Pohjanmaan toimintaympäristöstä ja siihen kohdistuvista muutoksista. Analyysiä täydentävät toimintalinjoittain laaditut erikoistuneemmat kuvaukset.

ETELÄ-POHJANMAA ON KOKENUT KOKO SUOMEN TAVOIN finanssikriisistä lähteneen menetetyn vuosikymmenen vaikutukset. Vuonna 2008 alkanut maailmanlaajuinen kriisi iski Suomeen rajusti eikä bruttokansantuotteessa ole vieläkaan päästy kriisiä edeltävälle tasolle. Talouden taantuma pitkittyi Suomessa ja talouskasvu on ollut suhteessa muihin Euroopan maihin hyvin vähäistä. Kehityskulku on johtunut osin globaalin talouden suhdanteista, metsäteollisuuden rakenne-muutoksesta, Nokian hiipumisesta, sekä osin Suomen rakenteellisista ongelmista.

Viime vuosina on havaittu merkkejä laajemmasta elpymisestä ja viitteitä positiivisemmista tulevaisuuden näkymistä. Talouden suhdanteet kääntyivät vuoden 2016 aikana viimein kasvuun ja vuonna 2017 nähtiin talouskasvun osalta suurimmat luvut lähes vuosikymmeneen. Positiivinen kehitys on nähtävissä myös Etelä-Pohjanmaalla. Kiihtyvästi globalistuvassa maailmassa paine uudistumiselle ja innovatiivisuudelle kasvaa vuosi vuodelta. Talouden syklit ovat nopeutuneet, markkinat ovat muutoksessa ja ennakoimattomat ja yllättävät kehityskulut ovat luoneet entistä enemmän riskejä maailmantalouteen. Kasvava globaali kilpailu asettaa paineita elinkeino-elämän rakenteiden ja toimintatapojen uudistamiselle niin maakunnissa kuin koko Suomessa. Se edellyttää kansainvälisen tason osaamista ja tietoa kansainvälisistä markkinoista. Muutoksentekijien vauhti tulee kiihtymään entisestään.

Globaalit megatrendit vaikuttavat eri maissa eri tavoin ja vaikutukset tulevat ilmenemään eritah-tisesti. Työn murros, digitalisaatio ja kasvava globaali keskinäisriippuvuus tulevat vaikuttamaan entistä enemmän myös Etelä-Pohjanmaalla. Työ ja toimialat muuttuvat, yhä suurempi osa arvonn-lisästä tulee muodostumaan aineettomasta pääomasta palvelujen kautta ja kansainvälisellä ken-tällä. Uudet työpaikat syntyvät käytännössä korkean osaamisen alueille. Korvaavia työpaikkoja toki tarvitaan ja suhdanteista johtuvaan työvoiman tarpeen kasvuun täytyy pystyä vastaamaan.

Maakuntien tulevaisuuden ja menestymisen kannalta aluekehittäminen yhdessä innovaatio-politiikan kanssa tulevat olemaan entistä suuremmassa merkityksessä lähivuosien aikana. Talouskasvun aikaansaaminen, elinkeinoelämän kärkien vahvistaminen ja uusien kasvualojen löytäminen vaativat pitkällä aikavälillä tehtävää strategista suunnittelua, ennakointia ja laajaa yhteistoimintaa yli maakuntien rajojen.

Etelä-Pohjanmaan aluetalous ja väestö

ETELÄ-POHJANMAA TUNNETAAN ERITYISESTI yrittäjyydestään, vahvasta maataloussektorista sekä monipuolisesta kulttuuritarjonnastaan. Maakunnassa kehitetään kasvuhakuista ja monialaista yritystoimintaa. Maakunnan vahvat yritysklusterit ovat elintarviketalous, metalli- ja teknologia-teollisuus sekä puutuoteteollisuus. Maakunnan keskeinen elinkeinoelämän sektori on agrobiotalous, joka ulottuu vahvasta alkutuotannosta jalostukseen, teknologiaan, logistiikkaan ja tutkimustoimintaan.

Maakunnassa on varsin paljon maatalous- ja teollisuusyrityksiä, mutta palvelusektorin työpaikkoja on suhteellisesti melko vähän. Etelä-Pohjanmaalla sekä maatalouden että teollisuuden työpaikkamäärät ovat vähentyneet viime vuosikymmenten aikana ja palvelualoilla on tapahtunut kasvua. Vuonna 2014 bruttokansantuote oli Etelä-Pohjanmaalla 30 500 euroa asukasta kohden, kun koko maan bruttokansantuote oli 37 602 euroa asukasta kohden. Bruttokansantuote asukasta kohden on vuosina 2000–2014 noussut Etelä-Pohjanmaalla 3 818 euroa.

Maakunnan työllisyysaste on viime vuosina ylittänyt valtakunnan tason. Etelä-Pohjanmaalle leimallisena piirteenä on pk-yrityskentän korkea työllistävyys. Vuonna 2016 maakunnan työllisyysaste oli 70,2 %, joka oli maakunnista viidenneksi korkein. Työttömien työnhakijoiden osuus Etelä-Pohjanmaan ELY-keskusalueen työvoimasta oli vuoden 2017 kesäkuussa 8,9 %, mikä oli koko Manner-Suomen alhaisin lukema. Koko maassa vastaava osuus oli 12,2 %. Korkean työllistävyyden varjopuolena on yritysten tuottama arvonlisä, jonka määrä suhteessa koko maan tasoon on matala.

Etelä-Pohjanmaan väestö asuu varsin hajautuneesti eri puolilla maakuntaa, mutta maakunnan väestö keskittyy alueellisesti väkirikkaampiin taajamiin ja kaupunkeihin. Maakunnan väestön taajama-aste oli vuoden 2016 lopulla 72,1 %, mikä oli maakunnistamme kolmanneksi pienin. Maakuntakeskus Seinäjoen suhteellinen väestönkasvu on kuitenkin ollut varsin nopeaa viimeisen 15 vuoden aikana, sillä Seinäjoen kasvuvauhti (21,3 %) vuosina 2001–2016 on ollut maakuntakeskuksista toiseksi nopeinta Oulun jälkeen. Seinäjoen väestön määrällinen kasvu on ollut tuona aikana suurempi kuin esim. Kuopion tai Lahden.

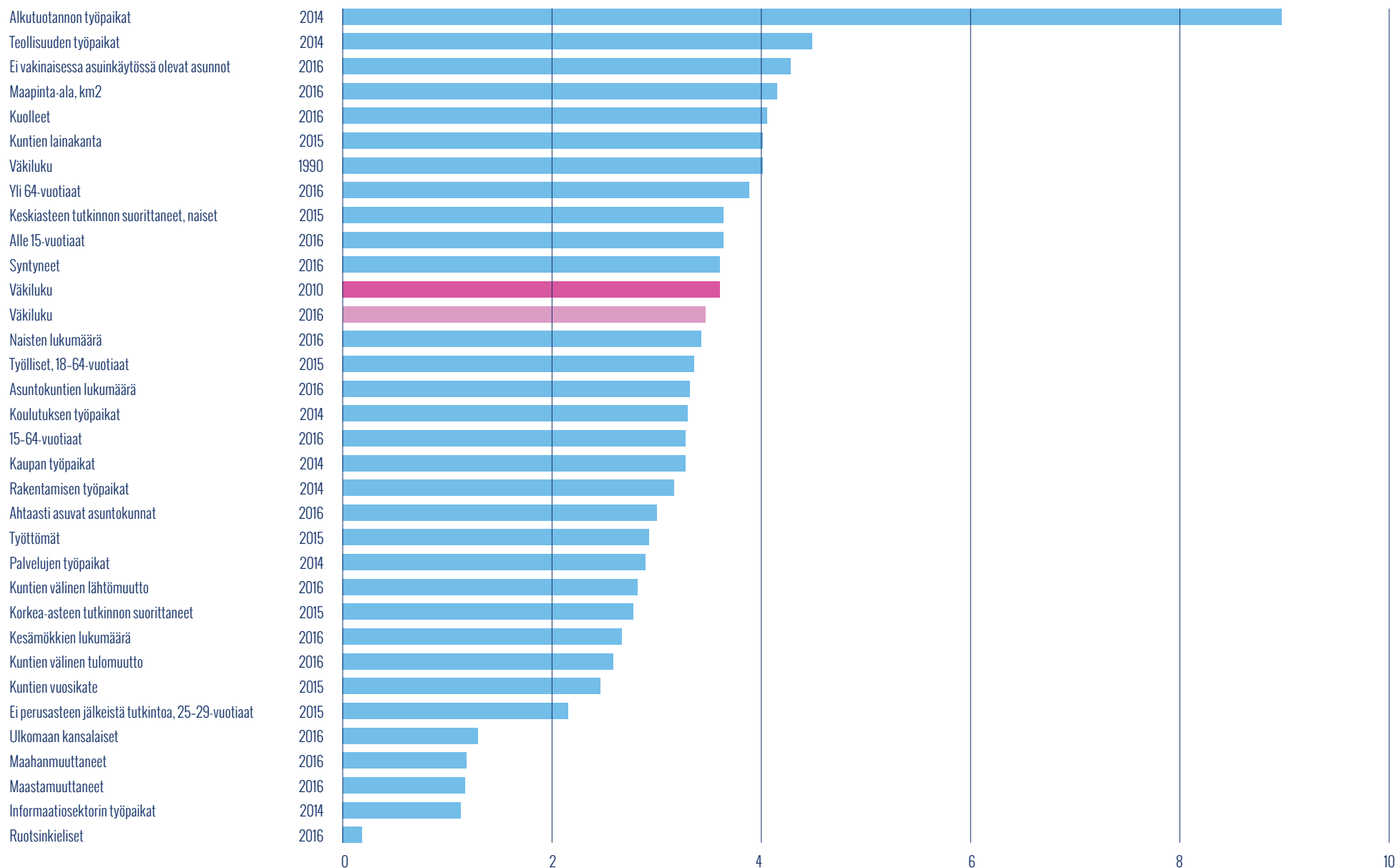
Etelä-Pohjanmaan maakuntaan kuuluu 17 kuntaa ja maakunnassa asui vuoden 2016 lopulla 191 860 henkeä. Vuonna 2016 kunnista vain Seinäjoki ja Ilmajoki kasvattivat väestöään ja muiden väkiluku väheni. Syntyvyys oli Etelä-Pohjanmaalla maakunnista toiseksi korkein. Ulkomaalaisväestön määrä on Etelä-Pohjanmaalla kasvanut viime vuosina, mutta heidän osuutensa väestöstä on edelleen maakuntiemme pienin (1,7 %). Työikäisen väestön määrä suhteessa koko väestöön on ollut laskussa sekä valtakunnallisesti että Etelä-Pohjanmaalla. Vuonna 2015 maakunnassa oli työikäisiä 115 520, mikä on 60 % koko väestöstä. Muihin maakuntiin verrattaessa prosenttiosuus oli tätä pienempi ainoastaan Keski-Pohjanmaalla ja Etelä-Savossa. Koko maassa työikäisten väestöosuus vuonna 2015 oli 63,2 %. Väestön ikääntyminen on yksi merkittävimmistä haasteista maakunnan tulevaisuuden kannalta samoin kuin koko maakunnan pitäminen elinvoimaisena. Maakuntaan tarvitaan uusia osaajia niin kotimaasta kuin ulkomailtakin.

Suomen työllisyys on vuosina 2010–2016 kasvanut palvelusektorilla. Työllisten määrä on kasvanut eniten sosiaali- ja terveystaloudessa sekä ammatillisessa, tieteellisessä ja teknisessä toiminnassa. Tähän kuuluvat sellaiset ammatillisesti, tieteellisesti ja teknisesti erikoistuneet toiminnat, jotka vaativat korkeatasoista osaamista, ja joiden kautta palvelujen käyttäjille voidaan välittää erikoistunutta tietämystä ja taitoja. Esimerkkeinä ovat lakiasiain- ja laskenta-toimen palvelut, arkkitehtitoimistot, mainostoimistot sekä kääntäminen ja tulkkaukset. Työ- ja elinkeinoministeriö ennakoii lyhyen aikavälin ennusteessaan (7.11.2017), että vuosina 2017–2018 työllisten määrä kasvaisi koko maassa eniten palveluissa ja rakentamisessa. Elinkeinoelämän keskusliiton 30.10.2017 julkaiseman suhdannebarometrin mukaan rakennustuoteteollisuuden, paperiteollisuuden sekä tieto- ja viestintäpalvelualan yrityksillä oli parhaat lähiajan suhdannenäkymät.

ETELÄ-POHJANMAAN MAAKUNTAPROFIILI

Osuus koko maasta (%)

Lähde: Tilastokeskus

4.

MAAKUNTAOHJELMAN TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Tässä esitetyt vuosien 2018–2021 tavoitteet ja toimenpiteet pohjautuvat pitkän tähtäimen tavoitteisiin, jotka asetettiin maakunta- suunnitelmassa 2040.

VUOSIEN 2018–2021 TAVOITTEET JA TOIMENPITEET pohjautuvat pitkän tähtäimen tavoitteisiin, jotka asetettiin maakuntasuunnitelmassa 2040. Siten sisältö jakautuu neljään osa-alueeseen eli toimintalinjaan samalla rakenteella kuin aiemmassa maakuntaohjelmassa. Osa-alueet on tiivistetty painopisteisiin ja kärkiin, joihin kehittämistoimintaa erityisesti kohdennetaan ohjelma-kauden aikana.

Ohjelman eri osa-alueita on pyritty jäsentämään myös läpäisevien teemojen kautta. Läpäiseviä teemoja ovat: digitalisaatio, yritystoiminnan uudistuminen, osaaminen ja kansainvälistyminen. Osa läpäisevistä teemoista on kaikille osa-alueille yhteisiä, osa niistä taas painottuu vahvemmin tietyille osa-alueille. Läpäiseviksi teemoiksi nostetut muutosajurit ja uudistumistarpeet ovat tekijöitä, jotka on välttämätöntä huomioida parannettaessa maakunnan muutosjoustavuutta eli resilienssiä. Resilienssi on alueen kyky ja tapa suhteuttaa itsensä ympäristön muutokseen. Kysymys on siis yhtäältä siitä, kuinka herkkä alue on ennakoimaan ja reagoimaan toimintaympäristön muutoksiin ja toisaalta siitä, kuinka hyvin se kykenee muuttamaan pidemmällä aikavälillä rakenteitaan vastaamaan toimintaympäristöä.

Läpäisevien teemojen lisäksi maakuntaohjelman sisältöä linjaavat kestävä kehityksen periaatteet, joiden mukaisesti päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa, että ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa.

4.1 TOIMINTALINJA 1: UUDISTUMISKYKYINEN ELINKEINOELÄMÄ

Toimintaympäristö muutoksessa

JOTTA ETELÄ-POHJANMAA ON EDELLEEN VUONNA 2040 yrittäjyyteen ja vireään yritystoimintaan nojautuva maakunta, täytyy yritystoiminnan kasvualustaksi sekä kehityksen ja jatkuvuuden tueksi rakentaa ylivertainen ekosysteemi, joka tunnetaan ja tunnustetaan kansallisesti ja kansainvälisesti. Ekosysteemillä kuvataan yritysten liiketoimintaympäristöä kokonaisvaltaisesti. Se pitää sisällään monia yrityskehitykseen vaikuttavia osa-alueita; muun muassa palvelut, infrastruktuurin ja ilmapiiriin.

Ekosysteemi huolehtii räätälöidysti maakunnan tiheästä ja monipuolisesta yritystoiminnasta. Se edistää tutkimuksen, koulutuksen ja elinkeinoelämän tiivistä, uutta luovaa yhteistyötä. Se tunnistaa kasvupotentiaalin merkit ja edistää joustavien rahoitusratkaisujen tarjontaa. Ekosysteemi varmistaa maakunnan elinkeinoelämän kykyä toimia varteenotettavasti verkostoissa yli toimialojen ja maiden rajojen.

ETELÄ-POHJANMAAN MAAKUNTAA MÄÄRITTÄÄ pk-yritysvaltainen elinkeinoelämä, tiheä yrityskanta ja merkittävä yrittäjyysmyönteinen asenneilmapiiri. Vahvat yritystoiminnan klusterit ovat elintarviketalous, metalli- ja teknologiateollisuus sekä puutuoteteollisuus.

Etelä-Pohjanmaalla oli heinäkuussa 2017 noin 14 000 yritystoimipaikkaa. Valtaosa maakunnan yrityksistä on kooltaan pieniä ja isoja veturiyrityksiä on vähän. Alle 5 hengen toimipaikkoja on 82 % kaikista toimipaikoista. Toimipaikkoja oli eniten kaupan (2 704) ja rakentamisen (2 173) toimialoilla. Vientiä tai ulkomaista liiketoimintaa oli 18 prosentilla Etelä-Pohjanmaan vastaaja-yrityksistä, kun koko maan osalta vastaava osuus oli 23 %.

Yritystoimipaikkojen osuus suhteessa väestöön on maakunnassa korkea, mutta yritysten nettomäärän lisäys on tällä hetkellä alle maan keskitason. Dynamiikan puute vaikuttaa yrityskentän uusiutumiseen ja kasvuun. Maakunnan yrityssektori on kuitenkin osoittautunut varsin resilientiksi, jolloin maailmantalouden kriisiytymisen ja taantuman vaikutukset jäivät Etelä-Pohjanmaalla pelättyä vähäisemmiksi.

Pitkän taantuman ja matalan kasvun vuosikymmenen jälkeen yritysten liikevaihto kääntyi vuoden 2016 aikana merkittävään kasvuun ja positiivinen trendi näkyy useimmilla toimialoilla.

Maakuntasuunnitelmassa määritelty tavoitetilä 2040:

Ainutlaatuinen, houkutteleva ja innovatiivinen yritystoiminnan ekosysteemi

Pk-yritysten suhdannetilanne parantui alkuvuonna 2017 ja seuraavan vuoden suhdannenäkymiä pidettiin oman yrityksen kannalta parempina kuin vuotta aiemmin. Suhdannetilanteessa on kuitenkin alueellisia eroja maakunnan sisällä.

Etelä-Pohjanmaan maakunnan kärkenä on agrobiotalous, joka pitää sisällään ruokaketjun eli maatalouden ja elintarvikesektorin. Ruoka-alalla on hyvin merkittävä aluetaloudellinen vaikutus. Kokonaisuudessaan koko ruoka-ala tuottaa arvonnäkökulmasta kansantaloudelle runsaalla 15 miljardilla eurolla. Tämä on lähes yhdeksän prosenttia koko maan arvonnäkökulmasta. Suurin aluetaloudellinen merkitys ruoka-alalla on Etelä-Pohjanmaan maakunnassa, jossa alan välitön ja välillinen vaikutus maakunnan arvonnäkökulmaan on lähes 15 % ja työllisyyteen 21 % (2014).

Etelä-Pohjanmaalla maatilojen lukumäärä on vähentynyt tasaisesti noin 100–200 kappaleella vuosittain. Tilakoon kasvattaminen on edellytys jatkavien tilojen toiminnalle. Osa tiloista lopettaa tuotannon, koska jatkajaa ei ole. Tehtyjen sukupolvenvaihdosten määrän väheneminen johtuu kilpailevien työmahdollisuuksien lisäksi muun muassa tarvittavan pääoman määrän kasvusta sekä maatalouden heikoista tuotto-odotuksista. Luomutilojen määrä on kasvanut viime vuosina ja tuotantoalalla on suuri vientipotentiaali.

Elintarviketeollisuutta on perinteisesti pidetty varsin vakaana ja hitaasti muuttuvana toimialana, mutta haasteita lisäävät poliittinen epävakaus, kiristynyt kilpailu kansallisella ja kansainvälisellä tasolla sekä viime vuosien aikana jatkunut kuluttajien ostovoiman laahaava kehitys. Elintarviketuotannon jalostusarvo on vähentynyt merkittävästi maakunnassa viime vuosien aikana. Osaltaan syynä voivat olla Venäjä-pakotteet, joiden vuoksi on tuotettu matalamman jalostusasteen tuotteita. Alan kasvun ja kilpailukykyyn kannalta olisi tärkeää saada jalostusarvoa kasvatettua. Viennin sisältämä kotimainen arvonnäkökulma vaihtelee voimakkaasti toimialoittain ja sen osuus on kaikkein suurin elintarviketeollisuudessa sekä puu- ja paperialalla.

Etelä-Pohjanmaan metsäbiotalouden suurin toimiala on puutuoteteollisuus, joka työllistää lähes 60 % maakunnan metsäbiotalouden työntekijöistä. Kokonaisuudessaan metsäbiotalous työllistää noin 4 % maakunnan työllisistä. Maakunnassa on runsaasti pieniä ja keskisuuria sahoja sekä

Toimintaympäristö muutoksessa

Läpäisevät teemat:

Digitalisaatio, osaaminen,
yritystoiminnan uudistaminen

puuteollisuuden yrityksiä, jotka ovat usein perheyriityksiä. Maakunnassa ei ole sellu- tai paperitehtaita ja metsäbiotalouden taloudellinen merkitys Etelä-Pohjanmaalla on selvästi maakuntien keskiarvoa pienempi. Vuonna 2016 maassamme hakattiin teollisuuden käyttöön raakapuuta 61,8 miljoonaa kuutiometriä, mikä on tilastohistorian korkein hakkuumäärä. Etelä-Pohjanmaalla hakkuumäärä oli 2,41 miljoonaa kuutiometriä eli 3,9 % koko maan määrästä.

Teknologiaateollisuudella on merkittävä aluetaloudellinen ja työllistävä vaikutus maakunnassa. Ylivoimaisesti suurin toimiala on kone- ja metallituoteteollisuus, jonka lisäksi maakunnassa on jonkin verran elektroniikka- ja sähköteollisuutta sekä tietotekniikka-alan yrityksiä. Teknologia-teollisuus työllisti vuonna 2015 Etelä-Pohjanmaalla noin 8 700 henkeä ja 85 % sen 1,64 miljardin euron liikevaihdosta maakunnassa tuli kone- ja metallituoteteollisuudesta.

Digitalisaatiolla on iso ja kasvava merkitys taloudessa. Seinäjoen ammattikorkeakoulun vuonna 2017 tekemän selvityksen mukaan eteläpohjalaisten pk-yritysten digitalisaation taso on kuitenkin vielä melko matala. Digitalisaatio toisaalta vähentää työvoiman tarvetta, mutta toisaalta sen myötä haetaan uudenlaista osaamista. Tällä hetkellä osaamisintensiivisten yritysten määrä Etelä-Pohjanmaalla on lisääntynyt ja alan kasvu tuo myös paljon epäsuoria hyötyjä maakunnan yrityskehitykselle. Entistä suurempi osa arvonnäkökulmasta muodostuu aineettomasta pääomasta. On havaittu, että luoviin aloihin ja luovan osaamisen hyödyntämiseen tehdyt panostukset nopeuttavat elinkeinorakenteen monipuolistumista, lisäävät vientiä ja tuotannon jalostusarvoa. Luovien alojen yrityksillä on tulevaisuudessa yhä enemmän yhtymäkohtia teollisuus- ja palvelutoimialoille ja liiketoiminnan kasvu luovilla aloilla tuo myös paljon epäsuoria hyötyjä maakuntaan.

Maakunnan matkailuelinkeinolla on positiiviset näkymät ja alalla on voimakasta kehitystä. Etelä-Pohjanmaalla oli vuoden 2014 lopulla majoitus- ja ravitsemistoiminnan toimialalla hieman yli 2 000 työpaikkaa. Ala uudistuu ja investoi, uusia vetovoimatekijöitä ollaan synnyttämässä olemassa olevien rinnalle. Kansallisesti matkailu- ja ravintola-ala on hyvässä vireessä, mutta yritysten kannattavuus on heikkoa ja palvelujen kysyntä on vasta saavuttamassa finanssikriisiä 2008 edeltävän tason. Toimialalla ennakoidaan kuitenkin olevan erinomaiset kasvunäkymät: korkealla tasolla oleva kuluttajien luottamus, parantunut talousvire ja erityisesti ulkomaisten matkailijoiden määrän kasvu näkyvät alan kasvuodotuksissa.

Kestävät ruokajärjestelmät ja biotalouden uudet ratkaisut

Elinkeinoelämän kehittämistä Etelä-Pohjanmaalla on linjattu kolmen painoalan kautta, jotka on valittu myös maakunnan älykkään erikoistumisen kärjiksi.

Painopisteet ja kärjet 2018–2021

Elintarviketurvallisuus, erityisesti jäljitettävyys ja ruokaketjun digitalisaatio

SUOMALAISEN JA ETELÄPOHJALAISEN ELINTARVIKETURVALLISUUDEN TAKANA on mittava, ruokaketjun eri vaiheissa tehtävä työ. Kokonaisuuteen liittyvät tutkimukset, ruokaketjun yhteistyö, viranomaisten ja yritysten omat järjestelmät ja elintarvikevalvonta. Elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvat tarvikkeet on voitava jäljittää kaikissa tuotanto-, markkinointi- ja elintarvikeketjun vaiheissa. Jäljitettävyys on riskinhallintakeino, jota käytetään, kun elintarviketurvallisuusongelma pitää rajata. Jäljitettävyys lisää elintarviketurvallisuutta ja kuluttajille annettavien tietojen luotettavuutta.

Etelä-Pohjanmaalla on erityistä potentiaalia puhtaan ja turvallisen ruuan tuotantoon niin kotimaan markkinoilla kuin kasvavilla maailmanmarkkinoillakin. Etelä-Pohjanmaalla toimii useita toimijoita, joiden keskeistä osaamisalaa elintarviketurvallisuus on, mm. Eläinten terveys ETT ry pitää pääpaikkaansa Seinäjoella. Sillä on kansainvälisen tason osaamista samoin kuin esimerkiksi Atrialla. Valiolla on Seinäjoella nykyaikainen laboratorio. Hyvää kansallista tasoa Etelä-Pohjanmaalla edustaa myös Seinäjoen kaupungin omistama Seilab, joka on merkittävä elintarvike- ja rehulaboratorio. Seinäjoella toimii myös viranomaistehtävänsä hoitava Eviran yksikkö ja organisaatiouudistuksen tuloksena syntyvän Ruokaviraston pääpaikka sijoittuu Seinäjoelle.

Hyvää kansallisen tason osaamista ja elintarviketurvallisuuteen liittyvien palveluiden myyntiä on esimerkiksi Foodwest Oy:llä ja ABC-solutions Oy:llä. Elintarvikealan kone- ja laitevalmistuksessa on myös elintarvikehygieniaan liittyvää kosketuspintaa ja osaamista muun muassa Kometoksella ja Pellon Groupilla. Kun tarkastellaan elintarviketuotantoa koko ketjun näkökulmasta, on broilerintuotantoketju hyvä esimerkki tuotannosta, jossa tautivapaus saavutetaan vähäisellä lääkityksellä ja kustannustehokkaasti.

Etelä-Pohjanmaan EPANET-professuuriverkoston kolmesta ruokajärjestelmiin keskittyvästä tutkimusprofessuurista yksi liittyy elintarviketurvallisuuteen. Professuuri on parhaillaan kolmannella kaudellaan, ja sen soveltamisalana on zoonoottisista taudinaiheuttajista aiheutuvien riskien hallinta elintarvikeketjussa. Alan huippuosaamista on myös Luonnonvarakeskuksen Seinäjoen yksikössä. Elintarviketurvallisuus on myös yksi Seinäjoen ammattikorkeakoulun kärkiteemoista.

**Kestävät ruokajärjestelmät
ja biotalouden uudet ratkaisut**

Painopisteet ja kärjet 2018–2021

Etelä-Pohjanmaalla on siis toimijoita, joilla on vahvaa elintarvikeketjun eri vaiheisiin liittyvää turvallisuus- ja jäljitettävyyssosaamista. Osaaminen on useimmilla osa liike- tai muuta sisäistä toimintaa. Haasteena on löytää yhteinen tavoite teeman ympärillä ja tuoda toimijat yhteen suuremman lisäarvon saavuttamiseksi. Teknologiateollisuuden tavoin elintarvikealalla tarvitaan avauksia, jotka synnyttävät uusia spin off -yrityksiä. Tämä tarkoittaa hyödyntämättömään tuotekehitykseen liittyvien tietojen jakamista. Näin vahvistettaisiin maakunnan elintarvikeklusteria myös uudentyyppisellä, vähemmän perinteisellä yritystoiminnalla.

Liiketoimintanäkökulmasta vienti on keskeinen tapa hyödyntää korkeaa elintarviketurvallisuuden tasoa ja osaamista. Tietyissä kohdemaissa turvallisuus on myyntivaltti. Elintarvikevientiä lisätään edelleen, mutta maakuntaohjelmakaudella panostetaan myös elintarvikeketjun turvallisuuteen ja jäljitettävyyteen liittyvän osaamisen tuotteistamiseen, markkinoimiseen ja brändäämiseen vientinäkökulmasta. Osaamiseen vientiin liittyy kiinteästi myös koulutusvienti. Erityisesti pyritään löytämään aihioita monistettavista teemoista, jotka eivät ole sidoksissa toimintatapoihin tai kulttuuriin.

Kestävän maatalouden toimintatapa sekä lähi- ja luomuruoka ovat osa elintarviketurvallisuutta ja ruuan jäljitettävyyttä. Lähellä tuotetussa ruoassa tuotantoketju on helposti tarkkaan jäljitettävissä, ja tietoa ruoan alkuperästä on helpompi saada. Muun muassa Sitran selvitysten mukaan luomu- ja lähiruoka ovat vakiintumassa trendistä pysyväksi ilmiöksi. Tämä muuttaa koko ruoan valtavirtaa. Pienet, tuottajia lähellä olevat ja makuelämyksiä vaalivat uudet toimijat tuovat imua ja uutta merkitystä markkinoille. Myös poliittinen ilmapiiri edistää luomu- ja lähiruoka-ajattelun vahvistumista tukemalla kestävä kehitystä, maaseudun mahdollisuuksia ja paikallisen tuotannon kehittämistä.

Keskeinen ruokaketjun turvallisuuden ja jäljitettävyyden tae on tiedon kerääminen ja analysointi ketjun eri vaiheissa. Tiedon keruu tapahtuu digitaalisesti ja koneisiin ja laitteisiin integroidusti. Teollinen internet on mahdollisuus kehittää myös ruokaketjun toimintaa.

Tulevaisuuden alkutuotanto

ALKUTUOTANTO MUODOSTAA PERUSTAN, JONKA VARAAN vahva elintarvikeketju rakentuu. Etelä-Pohjanmaan valtti on edelleen kestävä maataloustuotanto, joka sijaitsee lähellä jalostavaa teollisuutta. Sen toimintaedellytyksiä tulee edelleen vahvistaa, sillä kannattavan ja kestävä alkutuotannon turvaaminen on koko ruokajärjestelmän perusedellytys.

Näköpiirissä on maatalouden rakennemuutoksen jatkuminen. Tilojen lukumäärä vähenee ja koko kasvaa edelleen. Ruokapoliittisen selonteon mukaan muutokset ruoan tuotannossa voivat tarkoittaa myös uuden teknologian soveltamista ja kokeiluja sekä erikoistumista uusiin viljelyratkaisuihin. Kaiken kaikkiaan ruoantuotanto ja jakelukanavat monipuolistuvat.

Digitalisaatio mullistaa myös alkutuotantoa mahdollistamalla esimerkiksi maatalousyrittäjien uudenlaisen keskinäisen verkottumisen ja liittymisen arvoverkkoihin, tuomalla uusia mittausmenetelmiä eläinten automaattiseen seurantaan ja välineitä vaikkapa ruokinnan ja rakennusten olosuhteiden optimointiin sekä kotieläinten jalostukseen.

Muutokset edellyttävät maatiloilta entistä enemmän bisnesmäistä toimintatapaa. Tarvitaan myös mukautumis- ja uudistumiskykyä ja valmiuksia. Liiketoimintaosaamisen tarve ja yrityksen talouden suunnittelu korostuvat.

Maatalousyrittäjien osaamista vahvistetaan turvaamalla perus- ja jatkokoulutusmahdollisuudet. Etelä-Pohjanmaalla edistetään uusimman tutkimustiedon ja teknologian käyttöä tiloilla sekä käyttäjälähtöistä tuotekehitystä. Maakunnassa vauhditetaan uusia avauksia, jotka ennakoivat ja hyödyntävät muuttuvia olosuhteita ja uusia mahdollisuuksia (ilmasto, kulutustottumukset, uudet kasvilajikkeet, uusien kasvitautien ja tuhoeläinten hallinta jne.). Hyvänä esimerkkinä tästä on nosteessa oleva luomutuotanto, jonka imuun on Etelä-Pohjanmaallakin tarttuva.

Painopisteet ja kärjet 2018–2021

Ravitsemusosaaminen, terveys ja täsmätuotekehitys

RAVITSEMUSNÄKÖKOHDAT JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN OVAT KESKEISIÄ koko ruokaketjua kehitettäessä. Niillä on yhtymäkohtia elintarvikealan tuotekehitykseen ja ne luovat uusia tuotteistamisen mahdollisuuksia. Terveellisen ravitsemuksen lisäksi ruuan uudet kuluttajamieltymykset ja muutostrendit liittyvät usein ekologisuuteen, eettisyyteen ja paikallisuuteen. Muun muassa lihalle vaihtoehtoisten proteiinilähteiden, lähiruuan ja luomun kysyntä on ollut kasvussa. Kun markkinoilla on kysyntää, sillä on taipumus täyttyä tavalla tai toisella ja siksi eteläpohjalaisen elintarvikeketjun pitäisi pystyä ottamaan markkinoista oma osuutensa. Jotta markkinoiden haltuun ottaminen on mahdollista, edellyttää se ihmisten elintapojen ja mieltymysten muutosten jatkuvaa seuraamista.

Suurilla yrityksillä on resursseja kuluttajatiedon hankkimiseen, tutkimukseen ja tuotekehitykseen, mutta pienten yritysten ratkaisu tiedon hankintaan ja hallintaan on löydettävissä yhteistyöstä ja verkostoitumisesta. Tulevaisuustutkimus ruoka-alan tutkimuksen osana on tärkeää ennakkoinnin kannalta. Kaiken kaikkiaan elintarvikesektorin toimijoiden osaamistasoa on edelleen nostettava, sillä näin luodaan edellytyksiä innovaatioihin myös pienissä ja keskisuurissa yrityksissä.

Ruokamaakunnassa asukkaiden hyvinvointi on luontevaa kiinnittää keskeisimpään elinkeinopainoalaan. Etsitään tapa, jolla ravitsemusosaamista levitetään julkisiin ruokapalveluihin koko maakunnan laajuudelta, sillä merkittävä osa ruuasta päättyy kuluttajille ammattikeittiöiden kautta. Haetaan keinoja sille, miten julkinen sektori tilaajana voi vaikuttaa ruokapalveluissa tarjolla olevien ruokien terveellisyyteen. Tässä on kyse innovatiivisista hankinnoista ja mahdollisuudesta kehittää koko ketjua näiden hankintojen kautta. Samaan teemaan liittyy myös jäljitettävyyss sekä se, miten ravitsemukseen liittyvät kriteerit huomioidaan jo ruokaketjun alkupäässä. Tärkeä rooli on siis koko ruokaketjun kehittämisellä ravitsemusnäkökohdat huomioiden.

Maakunnassa on saavutettu kansainvälistäkin näkyvyyttä Seinäjoen kaupungin kehittämällä lasten ja nuorten terveyden edistämisen mallilla. Siinä ravitsemuksella on tärkeä rooli vaikkakin kokonaisuus on paljon laajempi. Maakuntaohjelmakaudella edistetään mallin levittämistä laajemmalle maakuntaan esimerkiksi koulutushankkeen avulla. Kansainvälinen näkyvyys kannattaa myös hyödyntää brändäämällä ja tuotteistamalle osaaminen ja kokemukset.

Etelä-Pohjanmaalla on potentiaalia profiloitua ravitsemusalan osaajana. Esimerkiksi Seinäjoen ammattikorkeakoulun restonomikoulutuksessa on ravitsemuspainotus poiketen useiden muiden

ammattikorkeakoulujen matkailu- ja palvelualan painotuksista. Osaaminen tulee saada näkyväksi ja eri osapuolten yhteistyöllä edelleen vahvistumaan. Koska laajempi kehittämistyö on alkuvaiheessa, on maakuntaohjelmakauden toimenpiteenä osaamispoolin kokoaminen ja alan kehittämistoimenpiteiden yhteinen työstäminen. Vahvistuva osaaminen edistää alan yritys-toiminnan lisääntymistä maakunnassa.

**Kestävät ruokajärjestelmät
ja biotalouden uudet ratkaisut****Metsäbiotalous**

ALUEELLISEN METSÄOHJELMAN MUKAAN Etelä-Pohjanmaan metsäalan näkymät ovat positiiviset. Taustalla on arvio siitä, että kysyntä alueen tuottamalle puulle säilyy ja kasvaa tulevaisuudessa. Uudet investoinnit, esimerkiksi Äänekosken biotuotetehdas, lisäävät puun kysyntää nykyisestä. Lisääntyvät kuitupuun hakkuut tuovat mukanaan markkinoille myös kasvavan määrän tukki-puuta, jonka sahaus on sekä haaste että mahdollisuus alueen pk-sahoille.

Maakunnan metsäbiotalouden edistämisessä huomioidaan alueellisen metsäohjelman strategi-set linjaukset ja edistetään niiden toimeenpanoa. Tavoitteena on metsävarojen kestävä ja talou-dellinen hyödyntäminen, jalostusasteen nostaminen ja puun käytön edistäminen mm. bio-energian tuotannossa, puurakentamisessa ja puutuoteteollisuudessa. Hakuiden ja sahauksen sivutuotteena syntyvää ainesta ja muita sivuvirtoja hyödynnetään tehokkaasti ja taloudellisesti energiana, mutta myös muilla innovatiivisilla tavoilla (esimerkiksi biohiilen tuotanto, uutta-malla saatavat haihtuvat öljyt, vahat ja aromaattiset aineet esim. puun suoja-aineiden, liimojen, luontaistuotteiden ja kosmetiikkateollisuuden raaka-aineena, hemiselluloosa muovin tyyppisten kalvojen raaka-aineena sekä puukuitulevyt).

Alueellisessa metsäohjelmassa todetaan, että digitalisaation ja sen mahdollistamien uusien tekniikoiden ja palvelujen kehittäminen ja käyttöönotto ovat kriittinen menestystekijä metsä-alalle. Esimerkiksi sähköisen metsävaratiedon, digitaalisen paikkatiedon ja muiden tietokantojen tehokkaampi hyödyntäminen on metsäalan uusien digitaalisten palvelujen kulmakivi ja keskeinen osa metsäalan tulevaa infrastruktuuria. Alan tulevaisuuden kannalta on keskeistä riittävän osaamisperustan vahvistaminen ja metsäopetuksen säilyminen maakunnassa.

Puun riittävyyden turvaamiseksi myös jatkossa edistetään metsänhoidollisia toimenpiteitä ja tuetaan ammattimaista metsänomistajuutta.

Älykkäät ja energia- tehokkaat järjestelmät

Elinkeinoelämän kehittämistä Etelä-Pohjanmaalla on linjattu kolmen painoalan kautta, jotka on valittu myös maakunnan älykkään erikoistumisen kärjiksi.

Painopisteet ja kärjet 2018–2021

Digitalisaation hyötyjen tunnistaminen ja ulosmittaaminen, liiketoimintamallien uudistaminen

ETELÄPOHJALAISTEN YRITYSTEN MATALASTA DIGITALISAATION lähtötasosta johtuen se onkin yksi keskeisimmistä vahvistusta kaipaavista liiketoimintaosaamisen osa-alueista maakunnassa. Esimerkiksi pk-yritykset Etelä-Pohjanmaalla ovat toimintojen digitalisoinnissa alle maan keskiarvon. Monissa yrityksissä ei edes suunnitella uusien digitaalisten palvelujen tai työkalujen käyttöönottoa. Matalan lähtötason takia tarvitaan edelleen perusvalmiuksien vahvistamista. Erityisesti tämä koskee pienimpiä yrityksiä ja on usein resurssikysymys. Siksi yrityksille on tarjottava tehokkaita täsmäiskuja digiosaamisen kasvattamiseksi ja neuvoja kannattaviin digitalisaatioinvestointeihin. Kehitys ei voi kuitenkaan pysähtyä perusosaamiseen, vaan digitalisaation hyödyntämistä täytyy laajentaa ja nopeuttaa. Tiedon tuottajia ja suodattajia tarvitaan vaikkapa tekoälyn kehittymisen ja hyödyntämismahdollisuuksien ennakointiin maakunnassa. Digitalisaation hyödyntäminen liiketoiminnassa on yksi keskeisimmistä tavoista tuottavuuden kasvun lisäämisessä ja liiketoiminnan jatkuvuuden varmistamisessa, mutta myös uusien kasvualojen löytämisessä. Tavoitteena tulee olla maakunnan siirtyminen digitalisaation seurailijasta edelläkävijäksi.

Pelkkä tekniikan hallinta ei riitä, vaan mahdollisuudet toiminnan tehostamisessa, uudistamisessa ja laajentamisessa sekä uusien markkinoiden tavoittamisessa tulee tunnistaa. Digitalisaatio tulee nähdä pelkän välineen sijasta tapana harjoittaa liiketoimintaa. Se muuttaa toimintatapoja ratkaisevasti ja luo aivan uusia liiketoimintamalleja, palveluja ja tuotteita. Älykkäät järjestelmät on nähtävä laajempänä käsitteenä, jolloin pelkkien teknologiaratkaisujen sijaan puhutaan palveluliiketoiminnasta. Palvelumuotoilu muuttuu niin, että älykkäiden tuotteiden lisäksi tai sijasta kehitetään älykkäitä, verkottuneita tuotteita ja teknologia-alustoja. Tämä edellyttää uusien liiketoimintamallien omaksumista sekä uudenlaisia yritysverkostoja ja yhteiskehittämistä. Pk-yritysten rooli tuotekehityksessä tulee kasvamaan. Eteläpohjalaisten pk-yritysten valmiuksia toimia uudentuneissa innovaatio- ja yritysverkostoissa sekä tuotekehitystoiminnassa pitää lisätä.

Asiakkaan rooli kasvaa ja palveluja tuotetaan yhä enemmän asiakkaan todellisiin tarpeisiin perustuen. Siksi kuluttajien käyttäytymisen seurannasta ja asiakastiedon hallinnasta on muodostunut menestystekijä. Pienillä yrityksillä ei kuitenkaan ole varaa pitää yllä järjestelmiä, joilla tietoa kootaan ja hallitaan.

Älykkyys lisääntyy kaikissa järjestelmissä, esimerkiksi maatalouden laitteistot ovat yhä itseohjautuvampia. Tämä on huomioitava kaikessa kehittämistyössä. Etelä-Pohjanmaalla toimii Epanet-professoreita tällä hetkellä logististen järjestelmien, metallirakentamisen, sulautettujen järjestelmien

Painopisteet ja kärjet 2018–2021

ja virtuaaliteknologian aloilla. Välittäjäorganisaatioiden, esimerkiksi kunnallisten kehittämissyhtiöiden ja oppilaitosten, sekä erilaisten hankkeiden kautta on suodatettava ja tarjottava uusinta tietoa muodossa, jossa pk-yritykset pystyvät sitä toimintansa kehittämisessä hyödyntämään.

Toimintojen automatisaatio, digitalisaatio ja kasvava globaali kilpailu tulevat aiheuttamaan merkittäviä muutoksia kaupan ja palvelujen aloilla niin talouden kuin työllisyyden suhteen. Esimerkiksi 3D-tulostus saattaa muuttaa suuren keskitetyn sarjatuotannon mallia – tavaroita voidaankin valmistaa paikanpäällä esimerkiksi ostoskeskuksissa, huoltoliikkeissä tai kotona. Massavalmistuksen vähetessä toisaalta voisi syntyä uutta paikallista työtä ja palvelua. Tulevaisuuden kehityskulkuja tulisi pystyä ennakoimaan, varautumaan tuleviin muutoksiin ja varmistamaan uudistumistoimenpiteillä menestyminen muuttuvassa toimintaympäristössä.

Verkkokauppojen merkitys on kasvanut ja sama kehitys tulee myös jatkumaan. Verkkokauppojen hyödyntäminen on vielä vähäistä Etelä-Pohjanmaalla, kuten koko Suomessa. Ulkomainen verkkokauppa sen sijaan valtaa Suomen markkinoita, johon suomalaiset verkkokaupat eivät ole pystyneet vastaamaan. Suomalaiset verkkokaupat eivät ole monin osin onnistuneet houkuttelemaan kansainvälisiä asiakkaita hyödyntämään heidän palvelujaan.

Älykkäät ja energia- tehokkaat järjestelmät

Teolliseen internetin soveltamisen seuraavat askeleet

TEOLLINEN INTERNET ON YKSI MERKITTÄVIMMISTÄ JA POTENTIAALISIMMISTA uuden kasvun ja tuottavuuden lähteistä Suomessa ja kansainvälisesti. Teollinen internet vaikuttaa yritysten digitalisaation tasoon ja vaikutukset ilmenevät tuottavuuden kasvuna ja toimintatapojen muutoksina. Lisäksi yritysten on mahdollista kehittää täysin uudenlaista liiketoimintaa olemassa olevan rinnalle tai tilalle. Hyötyjen ulosmittaaminen teollisen internetin sovelluksista vaatii uutta osaamista, panostuksia TKI-toimintaan, yrityksen uudistumista sekä vuorovaikutusta koulutus- ja innovaatiotoimijoiden kanssa.

Seinäjoen ammattikorkeakoulu on edistänyt johdonmukaisesti teollisen internetin soveltamista Etelä-Pohjanmaalla. Tavoitteena on edelleen lisätä teollisen internetin hyödyntämistä laajasti eri teollisuuden aloilla niin, että sen avulla pystytään nostamaan yritysten kasvua, kilpailukykyä, kannattavuutta ja kansainvälistymistä. Painopiste on erityisesti teknologiateollisuudessa ja ruokaketjun yrityksissä. Teollisen internetin ja digitalisaation käyttöönotto vaatii yrityksen sisällä eri alojen ammattilaisten yhteistyötä sekä kumppanuuksien rakentamista toisten yritysten kanssa.

Painopisteet ja kärjet 2018–2021

Yritystoiminnan ekosysteemiä kehitetään ja monipuolistetaan siten, että se palvelee teollisuutta entistä paremmin. Yritysten kasvun ja uusien start upien syntymiseen tarvitaan teollisen internetin asiantuntijapalveluita, IT-palveluita ja teknisten ratkaisujen tarjoajia. Tällä hetkellä maakunnassa toimii joitakin asiantuntijayrityksiä, mutta niiden resurssit eivät riitä, kun laajempi palvelukysyntä teollisuusyrityksistä alkaa.

Tuottavuuden kehittämistä tuetaan ottamalla uudet digitaaliset teknologiat hyötykäyttöön (muun muassa työntekijän ja koneen välinen vuorovaikutus, lisätty todellisuus teollisuudessa mobiilia virtuaalitekniologiaa hyödyntäen, vuorovaikutteinen ja mobiili robotiikka, tekoäly, simulointi ja optimointi, ainetta lisäävä valmistus (3D-tulostus)).

Lisätään osaamista liittyen big datan analysointiin ja hyödyntämiseen liiketoiminnassa. Uusia osaamisalueita ovat mm. datan visualisointi, uusi liiketoimintapotentiaali, tiedonhallinnan juridiikka, omistajuus, sopimukset sekä riskien hallinta.

Älykkäät ja energia- tehokkaat järjestelmät

Puurakentaminen

UUSIUTUVUUTENSA TAKIA PUUN HYÖDYNTÄMISTÄ RAAKA-AINEENA on tarpeen nostaa. Puuta energialähteenä käsitellään tässä ohjelmassa toisaalla. Puuraaka-ainetta on maakunnassa saatavilla kestävästi enemmän kuin tällä hetkellä käytetään. Lisäarvon tuottamiseksi maakunnassa tulee panostaa puun jalostusasteen kasvattamiseen.

Puurakentamisen edistämiseksi ja imagon vahvistamiseksi on jo tehty tuloksiin johtanutta kehitystyötä. Alan tutkimukseen on myös panostettu merkittävästi ja Epanet-verkostoon on perustettu puurakentamisen liiketoimintaprofessuuri. Puurakentamisen yleistymistä myös esimerkiksi kerrostalokohteissa edistää paitsi rakentamisen ohjauskeinoin tehdyt muutokset myös CLT-tuotannon (ristiinliimattu massiivipuu) käynnistyminen maakunnassa. Toimialan kehityksen vauhdittamiseksi ja hiiltä sitovan puurakentamisen lisäämiseksi on erityisesti julkisissa rakennushankkeissa kiinnitettävä huomiota rakentamisen ekologisuuteen, hiilijalanjälkeen ja rakennusten terveellisyyteen. Nykyaikaisen rakentamisen rinnalla kannattaa vaalia ja ammentaa historiallisesta pohjalaisesta rakennusperinteestä. Myös kaavoituksen keinoin voidaan edistää ekologisesti kestävästä rakentamisesta ja kehittää alan yritysten toimintaympäristöä.

Resurssitehokkuus ja kiertotalousajattelu

KESTÄVÄN KEHITYKSEN HENGESSÄ RESURSSITEHOKKUUS ja kiertotalouden edistäminen ovat kaikenkattavia tavoitteita Etelä-Pohjanmaalla. Kaikessa tuotannossa pyritään säästeliääseen luonnonresurssien käyttöön. Luonnonresurssien kulutusta vähennetään edistämällä jakamistaloutta sekä esineiden ja laitteiden yhteiskäyttöä uudenlaisten liiketoimintamallien kautta. Yritykset voivat tarjota uudenlaisia palveluita, joilla voidaan esimerkiksi korvata jonkun tuotteen hankkiminen (esimerkiksi leasing-palvelut) tai palveluita, joiden avulla voidaan seurata ja optimoida vaikkapa rakennusten resurssien käyttöä.

Maakunnassa tavoitellaan systeemitason muutosta resurssien kierron osalta. Tällainen muutos edellyttää eri toimijoiden, kuten kuntien, yritysten ja maatilojen aktivoimista ja näiden keskinäisten verkostojen parantamista. Etelä-Pohjanmaalla on kartoitettu teollisuuden jätteiden ja sivuvirtojen määrätietoja (Järvelä, M. 2017 Teollisten sivuvirtojen hyödyntämispotentiaali Etelä-Pohjanmaalla -hanke). Tietoja on kerätty erityisesti elintarvike- ja rehujalostajilta, alkutuotannosta, biojalostajilta, biokaasulaitoksilta ja biolämpövoimalaitoksilta. Näiden teollisuudenalojen yrityksiä on pyritty aktivoimaan materiaalitehokkuuden parantamiseen ja sivuvirtojen tehokkaampaan hyödyntämiseen. Tätä työtä jatketaan edelleen aktivoimalla yrityksiä ja muita sivuvirtoja tuottavia tahoja.

Kiertotalouden osalta maakunnassa on jo olemassa hyviä käytänteitä. Monet yrityksissä syntyvät sivuvirrat hyödynnetään tehokkaasti materiaalina tai energiana. Etelä-Pohjanmaan alkutuotannon sivuvirroista suurin osa käytetään rehuteollisuuden raaka-aineena suoraan tai tiloilla eläinten ravintona. Myös energia- ja biokaasuntuotanto (biopohjaiset jätteet) sekä lannoite- ja maanrakennuskäyttö (tuhkat) ovat maakunnassa yleisiä hyödyntämiskohteita. Kehityspotentiaalia alueella olisi etenkin muovien, voimalaitostuhkien ja pakkausmateriaalien tehokkaamassa kierrätyksessä. Resurssitehokkuuden näkökulmasta pakkausmateriaalien määrää pitää lähtökohtaisesti pyrkiä vähentämään. Näiden lisäksi uusia käyttömuotoja tulisi löytää esimerkiksi turkistuotannon sivuvirroille sekä kasvihuoneviljelyssä käytettävien kivivillapohjaisten kasvualustojen jatko hyödyntämiseen.

Tulevaisuudessa luonnonvarat niukentuvat entisestään, jolloin uusiutuviin luonnonvaroihin ja kierrätettyihin resursseihin pohjautuvat ratkaisut kasvattavat markkinaosuuttaan. Kierrätyspalveluista on löydettävissä mahdollisuuksia uudelle yrityksitoiminnalle myös Etelä-Pohjanmaalla.

Uudistuva palvelu- ja elämystuotanto

Elinkeinoelämän kehittämistä Etelä-Pohjanmaalla on linjattu kolmen painoalan kautta, jotka on valittu myös maakunnan älykkään erikoistumisen kärjiksi.

Painopisteet ja kärjet 2018–2021

Matkailun uusien vetovoimatekijöiden täysimittainen hyödyntäminen ja kokonaisuuksien rakentaminen

MAAKUNNAN MATKAILUELINKEINOLLA ON POSITIIVISET NÄKYMÄT ja voimakasta kehitystä. Ala uudistuu ja investoi. Maakunnan matkailun kärkiyritykset ovat jo pitkään tehneet yhteistyötä markkinoinnissa. Uusia vetovoimatekijöitä ollaan synnyttämässä olemassa olevien rinnalle, muun muassa Ähtärin eläinpuiston pandat, Geopark-suunnitelmat Suupohjassa tai Lappajärven kraatterijärven ympärille rakentuva kokonaisuus.

Maakuntaohjelmakaudella tavoitteena on varmistaa suunnitelmien jouhevaa toteutumista ja kokonaisuuksien rakentumista ja tuotteistamista sekä tukea toimialan yritysten ja muiden toimijoiden verkostoitumista ja yhteistyötä. Tärkeää on varmistaa johdonmukainen ja koordinoitu kehitystyö sekä lisätä yhteistä näkyvyyttä niin, että matkailun uusiin avauksiin kytkeytyvät liiketoimintamahdollisuudet pystytään hyödyntämään mahdollisimman täysimääräisesti. Kesään painottuvan sesongin rinnalle tulisi löytää uusia ympärivuotista matkailua edistäviä keinoja.

Kansainvälisiä matkailijoita tavoiteltaessa kielitaito, kulttuurien tuntemus ja saavutettavuus ovat avainasioita. Sähköiset palvelut ja varausmahdollisuudet kieliversioineen ovat välttämättömyys. Kaikki tämä edellyttää matkailun parissa toimivien osaamisen vahvistamista.

Matkailualalla tarvitaan ajantasaista tietoa toimialan merkityksestä maakunnalle. Edellinen matkailun tulo- ja työllisyysvaikutusten selvitys laadittiin viimeksi vuonna 2012, joten maakuntaohjelmakaudella olisi otollinen aika tuottaa uusi selvitys.

Painopisteet ja kärjet 2018–2021

Luova talous erityisesti toimialojen rajapinnoilla ja lisäarvon tuojana

LUOVAT ALAT ON KATTONIMIKE ERILAISILLE SISÄLTÖÄ TUOTTAVILLE TOIMIALOILLE. Etelä-Pohjanmaan kulttuuristrategiassa luovilla aloilla nähdään paljon kasvupotentiaalia. Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan luovassa taloudessa on havaittavissa kaksi merkittävää kehitystrendiä: aineettomien oikeuksien kauppaan liittyvät kasvun mahdollisuudet (*tavaramerkit, brändit, tekijänoikeuksien kauppa*) sekä luovien sisältöjen (*luova osaaminen palveluna*) kasvava merkitys kaikkien toimialojen liiketoiminnassa. Nämä muuttavat tuotannon tapoja ja sen seurauksena myös työelämä uudenlaiseksi, ja luovien alojen yritykset ovat tämän muutoksen eturintamassa.

Tuotteiden ja palveluiden käyttämisen uudet tavat, digitalisoitumisen tuomat uudet mahdollisuudet ja kysyntälähtöisten tuotteiden ja palveluiden kasvavat markkinat muuttavat tuotantoa ja arvoketjuja kaikilla toimialoilla. Tämä näkyy muun muassa median käytössä. Formaattien ja konseptien merkitys palvelutuotannossa kasvaa, ja juuri luovilla aloilla on pitkä kokemus näiden tuottamisessa.

Eteläpohjalaisuuden vahva brändi voi toimia ponnahduslautana maakunnassa viriävälle luovien alojen yritystoiminnalle. Maakunnan kulttuurielämä ja harrastajatoiminta on myös vilkasta. Ammattilaisten ja harrastajien vuorovaikutus ruokkii toimintaa puolin ja toisin.

Eteläpohjalaisen ruokakulttuurin ja siihen kytkeytyvien toimialojen yhteistyön kehittäminen on tärkeä painotus. Esimerkiksi kulttuuria, musiikkia ja ruokaa yhdistävään teemaan liittyen Etelä-Pohjanmaalla on tehty tutkimusta ja kehitetty tapahtuma-aiheita. Edelleen tulee innostaa yrityksiä kehittämään uutta liiketoimintaa ja tekemään yhteistyötä tämän kokonaisuuden ympärillä. Erilaiset kulttuuri- ja elämäyspalvelut saattavat olla vahvistuva trendi.

Luovien alojen yrittäjyyden ja ammattilaisuuden edistämiseksi maakuntaan tarvitaan räätälöityä koulutusta ja neuvontaa. Keskeistä on auttaa yrittäjiä löytämään toimivat liiketoiminta- ja ansaintamallit. Alalla kilpailu on kovaa ja markkinat usein globaalit. Osaamista pitää kasvattaa muun muassa markkinointiin ja jakelukanaviin liittyen. Luovilla aloilla käyttökelpoisia ovat myös uudenlaiset yrittäjyyden muodot, kuten sivutoiminen yrittäjyys, sarja- ja portfolioryrittäjyys sekä kimpPAYrittäjyys. Hyvä tapa osaamisen kasvattamiseen on sivutoimiyrittäjien verkostoiminen ja ryhmämentorointi yritystoiminnan asiantuntijoilta.

Lisäarvoa saadaan myös luovien alojen ja muiden alojen, kuten teollisuuden, kaupan ja palveluiden toimijoita verkostoimalla. Muotoilua ja palvelumuotoilua on tarpeen tuoda osaksi kaikkien yritysten toimintaa.

Sote- ja maakuntauudistuksen tuomiin yritystoimintamahdollisuuksiin tarttuminen

MAAKUNTAUUDISTUS AVAA TODENNÄKÖISESTI SUUREN OSAN palvelutuotannosta toteutettavaksi markkinoilla. Tämä koskee sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita, mutta yhtä lailla myös yritysten ja työnhakijoiden palveluita, kuten esimerkiksi rekrytointi- ja työnvälityspalveluja. Tämä avaa uusia liiketoimintamahdollisuuksia myös eteläpohjalaisille yrityksille, mikäli valmiudet hyödyntää mahdollisuudet ovat olemassa.

Jotta uudistus toteutuisi maakunnan elinvoiman näkökulmasta mahdollisimman kestävästi, on oleellista tukea alalla jo toimivia ja uusia aloittavia yrityksiä toimimaan laajenevilla markkinoilla. Yritykset tarvitsevat tietoa mm. palvelutuottajille asetettavista kriteereistä, sisällöllisen osaamisensa vahvistamista, tukea kasvutilanteisiin, verkostoitumisen ja tiedonvaihdon paikkoja. Myös tuotteistamisen, palvelumuotoilun ja hinnoittelun kysymyksissä yritykset tarvitsevat lisäkoulutusta ja neuvontaa.

Etelä-Pohjanmaalle on tärkeää, että maakunta voi edistää määrätietoisesti pk-yritysten mahdollisuuksia toimia palveluntarjoajina. Tämä edellyttää maakunnalta vahvaa hankintaosaamista ja monituottajamallin kaltaisten alustojen luomista.

Uudistuvat yritykset

Elinkeinopainoalojen lisäksi toimintalinjan muut painotukset koskevat yleisemmin kaikkia toimialoja ja niissä on yhteisenä nimittäjänä monipuolisen yritystoiminnan turvaaminen ja vahvistaminen sekä yrityskentän uudistaminen.

Omistajanvaihdokset, uusien yritysten perustaminen, toimivien yritysten kehitys ja kasvu

YRITYSTOIMINNAN JATKUVUUDEN NÄKÖKULMASTA omistajanvaihdosmahdollisuuksien pitäminen esillä on edelleen tärkeää. Suuri osa pk-yrittäjistä siirtyy eläkkeelle lähivuosina, eikä jatkajaa yritykselle ole mietittynä. Maakunnassa on pitkään tehty herättelyä ja käytännön työtä omistajanvaihdosten edistämiseksi, mutta edelleen asian esillä pitäminen ja siihen panostaminen on tärkeää. Tarvitaan pysyvää matalan kynnyksen asiantuntija-apua ja riittävän varhaista ennakointia. On myös löydettävä uusia keinoja ja kanavia lähestyä yrittäjiä, tyrkyttämällä ei päästä hyvään lopputulokseen. Roolia tässä voisi olla esimerkiksi tilitoimistoilla tai muilla yrittäjien arkipäivän kumppaneilla. Käytännön toimiin pääsemiseksi tarvitaan edelleen paikkoja, joissa myyjät ja ostajat voivat luottamuksella kohdata. Yrityksiltä tarvitaan kehittämisasennetta ja ajattelutapaa, jossa yritys pidetään koko ajan myyntikunnossa.

Yritystoiminnan uudistuminen ja start up -kulttuurin synnyttäminen edellyttävät myös maakunnan kilpailukykytekijöiden vahvistamista ja näkyväksi tekemistä ulkopuolisten sijoittajien silmissä. Maakunnan vahvuutena etenkin ulkomaisten sijoittajien silmissä on tuotava esille turvallinen toimintaympäristö ja yrittäjämäinen ja työteliäs mentaliteetti.

Etelä-Pohjanmaan aluerakenteen tulevaisuuskuvia käsittelevässä selvityksessä tuodaan esille, että kun toimialarakenne Suomessa on muuttunut, uutta työtä on syntynyt sellaisille aloille, jotka hyötyvät keskittamisestä, kuten monet korkeakoulutetut alat. Teollisuuden osalta on kuitenkin niin, että sellaiset keskusten ulkopuoliset alueet, joissa saavutettavuus on hyvä, ovat yleisesti ottaen vetovoimaisia, suhteellisesti jopa vetovoimaisempia kuin ennen. Valmistava teollisuus saattaa hyötyä suurten keskusten ulkopuolelle hakeutumisesta, koska esimerkiksi kulut ovat keskuksissa korkeammat. Etelä-Pohjanmaa tarjoaakin tässä mielessä hyviä, kustannustehokkaita ja logistisesti saavutettavia sijoittumipaikkoja teollisuusyrityksille koko maakunnan alueella.

Uudistuvat yritykset**Liiketoimintaosaamisen vahvistaminen**

SUOMALAISISSA JA ETELÄPOHJALAISISSA YRITYKSISSÄ yritystoiminta perustuu usein pääosin teknologiseen ja tuotannolliseen osaamiseen. Mikäli tavoitteena on yrityksen liiketoiminnan kasvattaminen, tulisi yrittäjän siirtää painopistettä strategiseen ja kokonaisvaltaiseen liiketoiminnan johtamiseen. Liiketoimintaosaamisen vahvistuminen edellyttää näkökulmien laajentamista ja usein ulkopuolisten asiantuntijoiden pitkäjänteistä hyödyntämistä yrityksen kehittämisessä.

Painopisteet ja kärjet 2018–2021

Kovaa valuuttaa on taito löytää sopivat kumppanuudet. Kumppanuuksien kautta on myös mahdollista löytää ratkaisuja erityisesti yksinyrittäjien ja pk-yrittäjien jaksamisen parantamiseen. Yksityisten yrityspalvelutuottajien roolia on tarpeen vahvistaa ja kehittämisedellytyksiä parantaa.

Muita vahvistamista kaipaavia osa-alueita ovat tuotteistaminen, markkinointi, myynti ja brändin rakentaminen. Kynnyskysymys useille eteläpohjalaisille yrityksille on logistinen osaaminen. Suuri osa maakunnan yrityksistä on alihankkijoita, joiden kilpailukyvyllä on suuri merkitys sillä, miten ne hallitsevat logistiset ketjut.

Uudistuvat yritykset

Yrityspalveluiden verkoston toiminta maakuntauudistuksen jälkeen

MAAKUNTAUUDISTUKSEN MYÖTÄ JA TEHTÄVÄKENTÄN SUPISTUESSA kunnat voivat suunnata resurssejaan uudelleen. Oletettavaa on, että elinvoiman vahvistamisesta ja siihen liittyvästä elinkeinojen kehittämistehtävästä halutaan ottaa entistä vahvempi ote. Samalla uusi maakunta organisoii toimintojaan ja linjaa tehtäviensä järjestämisen ja tuottamisen tapoja. Uudessa tilanteessa on tarpeen hakea synergiaa ja uusia yhteistyön muotoja sekä maakunnan kanssa että kuntien kesken. Tämän keskustelun käymiseksi ja toimintamallien yritystukipalvelujen linjaamiseksi tarvitaan foorumi keskustelulle.

Uudistuvat yritykset

Yritysten tukeminen kansainvälistymisessä

ETELÄ-POHJANMAAN YRITYSKENTÄ EI TILASTOJEN VALOSSA ole erityisen vientisuuntautunut. Kansainvälinen toimintaympäristö on kuitenkin useimmille maakunnan yrityksille arkipäivää ja itsestäänselvyys, sillä vaikkei vienti- tai tuontitoimintaa olisikaan, kilpailutilanne ei useinkaan tunne maan rajoja.

Kansainvälistymisen näkökulman tulisi olla sisäänrakennettuna elinkeinojen kehittämisprosesseihin. Kansainvälistymisen tulisi olla kaksisuuntaista eli olisi tuettava sekä alueen toimijoiden menoa maailmalle että kansainvälisten toimijoiden sijoittumista ja toimintaa Etelä-Pohjanmaalla.

Etelä-Pohjanmaan elinkeinopainoalojen kansainvälistymiseen liittyviä toimenpidekokonaisuuksia on käsitelty tarkemmin älykkään erikoistumisen strategiassa. Ne liittyvät yritysten kansainvälistymispalveluiden tasokorotukseen, yhteyksiin kansallisiin vienninedistämis- ja kansainvälistymispalveluihin sekä investoinnin -toiminnan vahvistamiseen. Myös Etelä-Pohjanmaan kansainvälistymisen toimintaohjelmassa on yhtenä kokonaisuutena kansainvälinen liiketoimintaympäristö. Ohjelman päivitystyö on käynnistynyt.

SEURANTAINDIKAATTORIT

UUDISTUMISKYKYINEN ELINKEINOELÄMÄ	Lähde	Lähtötaso
Kestävät ruokajärjestelmät ja biotalouden uudet ratkaisut		
Maatalouden investoinnit, miljoonaa euroa	Tilastokeskus, aluetilinpito	153,6 (2014)
Luomuviljelty peltola ilman siirtymävaiheen pinta-alaa, ha	Evira	20 585 (2017e)
Metsäteollisuuden (TOL 2008, C 16-17) jalostusarvo, 1000 euroa	Tilastokeskus, alueellinen yritystoimintatilasto	69 881 (2016)
Elintarviketeollisuuden investoinnit, miljoonaa euroa	Tilastokeskus, aluetilinpito	76,9 (2014)
Tuotannon jalostusaste: elintarvikkeiden ja juomien valmistus, % (jalostusaste = (jalostusarvo/bruttoarvo) x 100)	Tilastokeskus, alueellinen yritystoimintatilasto	19,6 (2014)
Älykkäät ja energiatehokkaat järjestelmät		
Tiedot, kuinka yritykset hyödyntävät digitaalisia työkaluja yritystoiminnassaan, % vastanneista yrityksistä	Suomen Yrittäjät ja TEM, Pk-yritysbarometri	Syksy 2017: Nettisivut: 67 • Some: 50 Pilvipalvelut: 38 • Ostot verkossa: 31 Verkkokauppa: 12 • Big data: 1
Teollisuuden vientiliikevaihto Etelä-Pohjanmaan seutukunnissa	Tilastokeskus (tilattava erillisaineisto)	selvitetään
Uudistuva palvelu- ja elämystuotanto		
Ulkomaalaisten yöpymiset majoitusliikkeissä, kpl	Tilastokeskus, majoitustilasto	41 244 (2016)
Luovien alojen yritystoimipaikkojen määrä (TEM:n käyttämän luovia aloja kuvaavan tilastoluokittelun mukaisesti), kpl	Toimiala Online	487 (2014)
Sosiaali- ja terveyspalvelujen yritystoimipaikkojen liikevaihto, 1000 euroa	Tilastokeskus, alueellinen yritystoimintatilasto	164 888 (2015)
Yhteiset teemat		
Pk-yritys suunnittelee omistajanvaihdosta seuraavan 5 vuoden aikana, % vastaajista	Pk-yritysbarometri	29 (syksy 2017)
Kasvuyritysten määrä, vähintään 10 henkilöä työllistävät ja vähintään 10% kasvun vuositason omaavat yritykset, kpl	Toimiala Online	68 (2015)
Tavaraviennin arvo, miljoonaa euroa	Tulli	561 (2016)
Osuus koko maan tavaraviennistä, %	Tulli	1,1 (2016)

4.2 TOIMINTALINJA 2: TULEVAISUUDEN OSAAMISTARPEET

Maakuntasuunnitelmassa määritelty tavoitetila 2040:

Vetovoimainen, tarvelähtöinen, uutta luova ja kansainvälisesti kiinnostava osaamis- ja innovaatiojärjestelmä

Toimintaympäristö muutoksessa

OSAAMINEN JA UUSIEN INNOVAATIOIDEN SYNTYMINEN on maakunnan menestyksen kannalta kriittinen tekijä. Riittävä osaaminen varmistetaan toimivalla koulutusjärjestelmällä. Sen perustana on kaikille lähipalveluna tarjottava laadukas perusopetus, joka takaa perusosaamisen ja yleisivistyksen huomioiden erilaiset oppijat ja heidän tarpeensa. Oleellista työllisyyden ja osaavan työvoiman saatavuuden varmistamisessa on pitää huolta täysimääräisestä jatkokoulutukseen hakeutumisesta ja käytännönläheisistä työelämäpoluista. Työvoiman saatavuuden varmistamisessa ja elinkeinoelämän uudistamisessa tarvitaan myös maahanmuuttoa.

Vuonna 2040 maakunnan koulutusjärjestelmälle merkityksellistä on kyky reagoida joustavasti koulutustarpeiden muutoksiin ja vastata myös kokonaan uusiin koulutustarpeisiin, joita syntyy toimialojen kehittyessä tai uusien toimialojen syntyessä. Etelä-Pohjanmaa on mallimaakunta työelämän ja oppimisen integraatiossa.

Erityisesti avain- ja kasvualoilla tarvitaan syvälle menevää erikoisosaamista ja tutkimusta. Näihin tarpeisiin vastatakseen vuonna 2040 eteläpohjalainen koulutusjärjestelmä on viritetty toimimaan kansainvälisten osaamis- ja arvoverkostojen keskeisenä solmukohtana ja rakentamaan itse näitä verkostoja kulloistenkin osaamistarpeiden mukaan. Maakuntaan kehittyneelle keskeisten alojen huipputaustalle on globaalia kysyntää. Synteesiosaaminen, joka yhdistää eri aihealueita ja synnyttää uutta tietoa ja innovaatioita, on Etelä-Pohjanmaalla korkeatasoista. Koulutusalojen raja-aidat ovat madaltuneet, jolloin opintosisältö on mahdollista räätälöidä yksilön ja työelämän tarpeiden ja niiden muutoksen mukaan.

ETELÄ-POHJANMAAN TUTKIMUS- JA KEHITYSTOIMINNAN MENOT kääntyivät nousuun vuonna 2015. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot olivat vuonna 2015 43,2 miljoonaa euroa, mutta suhteessa bruttokansantuotteeseen tutkimus- ja kehitysmenot ovat edelleen pienet. Seinäjoen ammatti- korkeakoululla on suuri merkitys elinkeinoelämän ja koulutuksen näkökulmasta. Myös yliopisto- keskus ja EPANET-tutkimusverkosto laajentavat saatavilla olevia palveluja. Näiden lisäksi Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri on merkittävä tutkimustyön tekijä ja hyödyntäjä. Huomiotavaa on, että osa Etelä-Pohjanmaalle sijoittuvasta, mutta yhteistyöverkostoissa tapahtuvasta tutkimustoiminnasta tilastoituu maakunnan ulkopuolelle. Yliopistojen palveluksessa Seinäjoella on noin 100 henkilöä, joihin lukeutuu mm. professoreita, tutkimusjohtajia, tutkijoita ja opettajia.

Läpäisevät teemat:

Digitalisaatio,
yritystoiminnan uudistaminen,
kansainvälistyminen

Etelä-Pohjanmaan väestön koulutustaso on viimeisten vuosikymmenien aikana parantunut. Vuoden 2015 lopulla 84,9 % eteläpohjalaisista 25–64-vuotiaista oli suorittanut perusasteen jälkeisiä tutkintoja. Tämä oli maakunnista kahdeksanneksi korkein osuus. Koko maassa osuus oli 83,3 %. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus on maakunnassa valtakunnallista tasoa alempi ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus väestöstä on Etelä-Pohjanmaalla maakunnistamme pienin. Maakunnassa on mahdollista hankkia korkeakoulutusta mm. Seinäjoen ammattikorkeakoulun, Seinäjoen yliopistokeskuksen ja Etelä-Pohjanmaan maakuntakorkeakoulun välityksellä sekä Etelä-Pohjanmaan kesäyliopiston kautta. Viime vuosina ammatilliseen koulutukseen ja ammattikorkeakoulutukseen on tehty merkittäviä vähennyksiä. Nämä vähennykset vaikuttavat myös Etelä-Pohjanmaalla, sillä koulutuspaikkavähennykset ovat kasvattaneet maakunnan väestötappiota vuosina 2014–2016. Etelä-Pohjanmaan tulevaisuuden kannalta osaamispuheen vahvistaminen on tärkeä tavoite.

Etelä-Pohjanmaalla maatalous ja teollisuus sekä kauppa ja palvelut tulevat olemaan jatkossakin merkittäviä toimialoja. Aidosti uudet työpaikat tulevat syntymään enenevissä määrin palvelujen pariin. On tärkeää, että koulutusjärjestelmämme pystyy vastaamaan nykypäivän elinkeinoelämän tarpeisiin, mutta samalla on tärkeää pystyä vastamaan myös tulevaisuuden osaamistarpeisiin. Työelämän ja työn murros tulee jatkumaan kiihtyvässä tahdissa ja se tulee aiheuttamaan haasteita niin toisen asteen koulutuksen kuin korkeakoulutuksenkin suhteen. Elinikäinen oppiminen ja osaamisen jatkuva päivittäminen, ammattitaito ja sivistys ovat elinehto, että pystymme vastaamaan entistä vaativamman ja laaja-alaisemman osaamisen vaatimuksiin työelämässä. On lisäksi nähtävissä, että korkeaa arvonnalisää tuottava työ tulevaisuudessakin tulee vaatimaan entistä enemmän korkeakoulutettuja osaajia. Tämä asettaa haasteita erityisesti sellaisille maakunnille, joissa yliopistotasoista koulutusta on tarjolla niukasti.

Etelä-Pohjanmaalla on investoitu innovaatioympäristöjen kehittämiseen ja toimijoiden verkottamiseen viimeisten kymmenen vuoden aikana yli 100 miljoonaa euroa. Tästä summasta huomattava osuus on kohdistunut ruokajärjestelmien ja biotalouden tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan. Etelä-Pohjanmaan erikoistuminen kestävien ja tehokkaiden ruokajärjestelmien sekä biotalouden uusien ratkaisujen osalta perustuu jo kansainvälistyneisiin tai vahvaa kansainvälistymispotentiaalia omaaviin yrityksiin ja yritysten klustereihin. Tutkimuksen kaupallistaminen voi tarjota TKI-organisaatioille uusia mahdollisuuksia kehittää toimintaansa sekä rakentaa uusia yhteistyöverkostoja eri organisaatioiden kanssa.

Korkeatasoinen tiedosta toiminnaksi-innovaatioketju

Painopisteet ja kärjet 2018–2021

Eteläpohjalainen innovaatioekosysteemi

MAAKUNNAN OSAAMISJÄRJESTELMÄÄ ON RAKENNETTU pitkäjänteisesti ja omaehtoisesti alueen ja erityisesti sen työ- ja elinkeinoelämän tarpeiden pohjalta. Etelä-Pohjanmaalle on luotu verkostomainen korkeakoulumalli, johon kuuluvat Seinäjoen ammattikorkeakoulun ja yliopistokeskuksen lisäksi yhteistyökumppaneina maakunnan kunnat, julkiset rahoittajat ja muut korkeakoulutusta edustavat organisaatiot, yritykset ja elinkeinoelämä sekä yliopistokeskuksessa mukana olevat yliopistot. Maakuntaan rakentuneen osaamisjärjestelmän ja EPANET-professuuriverkoston avulla on kyetty lisäämään merkittävästi tutkimustoimintaa ja osaamista alueella, mutta haasteina ovat tulevaisuuden osaamistarpeiden ennakointi, jatkuva uudistuminen, kansainvälistyminen ja järjestelmän rahoituksen jatkuvuus.

Eteläpohjalaisen innovaatiojärjestelmän toimintaedellytyksiä vahvistetaan niin, että se pystyy elämään ajassa ja ennakoimaan tulevia muutoksia. Luottamukseen perustuvan alueellisen yhteistyön merkitys on suuri, mukana ovat tutkimus, koulutus ja yritystoiminta. Ammattikorkeakoulututkinnot luovat perustaa innovaatiojärjestelmälle ja tutkintomääriä pitää saada nostettua ja kohdentaa lisäys keskeisille painoaloille. Yhteyksien pitää olla kunnossa myös muihin ammattikorkeakouluihin ja oppilaitoksiin kotimaassa ja ulkomailla. EPANET-professuurien yhteyksien pitää olla kunnossa myös pääkampuksen suuntaan. Tavoitteena on turvata verkostomaisen toimintamallin jatkuvuus ja kytkentä uuden maakunnan tiedontuotantoon ja strategiaan suunnittelutoimintoihin. Jatkuvuuden edellytyksenä on myös toimivien rahoitusratkaisujen varmistaminen. Osaamis- ja innovaatiopoliittinen yhteistyö edellyttää keskustelua ja uudenlaisia rakenteita. Tavoitteena on vahva ja kansainvälisesti vetovoimainen osaamisen keskittymä.

Osaamisen vahvistamisen tavoitteena tulee olla riittävän korkea osaaminen ja yhteydet kansallisiin ja kansainvälisiin verkostoihin etenkin korkeakoulustrategian painoaloilla. Pyritään löytämään taloudellisesti kannattavia tapoja päästä mukaan verkostoihin. Verkostot ja huippuosaaminen ovat usein kiinni yksilöiden kompetenssista, jolloin eteläpohjalaisen toimintaympäristön vetovoiman vahvistaminen on keskeistä. Vastavuoroisuusperiaatteella toimivissa verkostoissa on myös oltava jotain omaa annettavaa. Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan kansainvälistämiseksi olisi hyvä kiinnittyä sellaisiin verkostoihin ja hankkeisiin, joihin myös yritykset tulevat mukaan. Koulutuksen vientiä tulee edistää eri koulutusasteilla. Vaikuttavampi ja kasvun mahdollistava innovaatiotoiminta tarvitsee tuekseen korkean tason tutkimustoimintaa. Rakenteiden ja resurssien vahvistamisen lisäksi tarvitaan yhteistä visiota ja tahtotilaa tulevaisuudesta.

Painopisteet ja kärjet 2018–2021

Etelä-Pohjanmaan pk-yritysvaltaisen elinkeinoelämän parissa tehtävä innovaatiotoiminta on luonteeltaan käytännönläheistä ja soveltavaa. Se ei aina näy tilastoissa, mutta realisoituu taloudellisina vaikutuksina. Innovaatiotoimintaa vauhditetaan edelleen matalan kynnyksen keinoilla, arkipäiväistämällä ja omaksumalla kokeileva toimintatapa. Keskiössä ovat käyttäjä-keskeinen suunnittelu ja nopeat kokeilut. Tarkoituksena on saada mahdollisimman laaja yritys-joukko hyödyntämään TKI-toimintaa liiketoimintansa kehittämisessä.

Tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan kaupallistaminen on pullonkaula, jota pyritään avaamaan. Yrityksiä ja tutkimustoimijoita tuodaan lähemmäksi toisiaan tarjoamalla kohtaamisen paikkoja, haravoimalla käytännön yrityskentän ongelmia ja etsimällä mahdollisia ratkaisuja tutkimuksen keinoin. Teollisuudelle ja korkeakouluille muodostetaan uusia yhteistyömalleja purkamalla yhteistyötä rajoittavia siiloja ja raja-aitoja.

Keskeinen osa sekä yksityisen että julkisen sektorin toiminnan ohjauksessa on tiedolla johtaminen. Päätökset tehdään ennakointitietoon pohjautuen unohtamatta kuitenkin, että markkinoilla menestyminen on usein myös sattumien summaa ja tilaisuuksiin tarttumista.

Innostavat urapolut

Painopisteet ja kärjet 2018–2021

Koulutuksen saatavuus ja saavutettavuus

MAAKUNNAN TASAPAINOISEN KEHITTÄMISEN NÄKÖKULMASTA toisen asteen ammatillisen koulutuksen, korkeakouluopetuksen sekä aikuis- ja täydennyskoulutuksen saatavuuden ja saavutettavuuden varmistaminen on tärkeää. Koulutusta tulee olla tarjolla erityisesti keskeisillä, osaavan työvoiman pulasta kärsivillä aloilla. Muun muassa joukkoliikenteen palveluiden supistuminen on heikentänyt saavutettavuutta joillain alueilla merkittävästi. Se, että koulutuspaikkoja sijaitsee muuallakin kuin maakuntakeskuksessa, on monessa tapauksessa edellytys sille, että osaavan työvoiman saatavuus pystytään turvaamaan. Saavutettavuuden varmistamiseksi on löydettävä uusia toimintatapoja ja -menetelmiä. Hyvä esimerkki koulutuksen saavutettavuuden parantamisesta on vaikkapa maakuntakorkeakoulutoiminta.

Digitalisaatio on keskeinen työkalu koulutusta kehitettäessä. Se voi joiltain osin tuoda ratkaisuja saavutettavuuden ongelmiin. Sähköisen kurssitarjonnan lisääntyessä ja opetuksen siirtyessä yhä enemmän työpaikoilla tapahtuvaksi, korostuu ohjausosaamisen merkitys. Se muuttaa opettajien roolia. Samalla on ratkaistava, miten yrityksiä pystytään sitouttamaan työpaikoilla tapahtuvaan oppimiseen. Etenkin pienemmissä yrityksissä resursseja opiskelijoiden ohjaamiseen ja etenkin kädestä pitäen ohjaamiseen ei ole. Tämän ratkaisemiseksi olisi hyvä löytää yrittäjyysmaakuntaan eteläpohjalaiset mallit työpaikoilla tapahtuvaan oppimiseen.

Ohjausosaamista tarvitaan myös, kun opintokokonaisuudet yksilöityvät entisestään. Amatit laaja-alaistuvat ja erikoistuvat, eikä pelkkä oman alan osaaminen enää riitä. Työmarkkinoilla tarvittava osaaminen ei enää rakennu yhden rajatun tutkinnon sisällön varaan, vaan tarvitaan mahdollisuus esimerkiksi valita osia muista tutkinnoista tai oppilaitoksista. Oikeanlaisten osajien saatavuuden varmistamiseksi valmiuksia uusien osaamistarpeiden tunnistamiseksi parannetaan. Tämä edellyttää yritysten ja oppilaitosten ennakoivaa yhteistyötä ja vuoropuhelua. Työpaikoilla tapahtuvan koulutuksen lisäksi yhteistyötä voidaan kasvattaa työelämä- ja koulutusorganisaatioiden yhteisillä projekteilla sekä tuomalla myös oppilaitoksen tiloissa tapahtuvaan oppimiseen enemmän aitojen työelämätilanteiden elementtejä (esimerkiksi simulaatio- ja virtuaalioppimisympäristöt). Samalla uudenlaisia oppimisympäristöjä voidaan hyödyntää alueen yritysten ja työelämäorganisaatioiden tutkimus-, kehitys- ja koulutustoiminnassa.

Yksilön näkökulmasta on tärkeää varmistaa, että siirtyminen koulutusasteelta toiselle ja edelleen työelämään on joustavaa ja katkeamatonta. Syrjäytymisen ehkäisemiseksi erityistukea tarvitseville pitäisi löytää omat toimintamallinsa ja riittävästi henkilökohtaista ohjausta.

Työelämä ja ammatit ovat jatkuvan muutoksen kourissa ja osaamisen päivittämistarve tulee eteen yhä useammalle. Tämä edellyttää työntekijöiltä myönteistä asennoitumista ja valmiutta elinikäiseen oppimiseen. Työnantajien on osattava nähdä täydennyskoulutus yrityksen kilpailukykyä edistävänä sijoituksena. Aikuiskoulutustoimijoiden on kyettävä tarjoamaan koulutusta räätälöidysti, monimuotoisesti ja joustavasti tiiviissä suunnitteluyhteistyössä työ- ja elinkeinoelämän kanssa. Myös muu kuin tutkintoihin pohjautuva osaaminen tulee pystyä tunnistamaan ja tunnustamaan. Tarvitaan myös eri koulutusasteiden välistä yhteistyötä. Kansainväliset verkostot on tuotava lähelle opiskelijoiden arkea.

Innostavat urapolut

Ammattialojen vetovoima ja koulutus

JOILLAKIN MAAKUNNALLE KESKEISILLÄ ALOILLA OSAAMISPOTENTIALIN kertymistä ja vahvistumisesta hankaloittavat koulutuspaikkaleikkaukset ja yleisempi vetovoiman puute. Tämä koskee muun muassa ruoka-alaa ja metallialaa, mutta työvoimapulaa on yrityksissä kautta linjan. Ruokajärjestelmäteemassa on löydettävä keinoja, joilla varmistetaan riittävä ja päivittyvä monitieteinen alan osaaminen Etelä-Pohjanmaalla. Tässä tarvitaan koko toimialan yhteistyön jämäköittämistä erityisesti niin, että mukana ovat koko ketjun yritykset.

Vetovoiman puutteeseen ruoka-alalla vaikuttaa alkutuotannon alasuhdanteisuus sekä tiedon puute siitä, kuinka modernista ja monipuolisesta alasta on kyse. Alan huokuttelevuuden lisääminen vaatii brändäämistä, mistä esimerkki on Seinäjoen ammattikorkeakoulussa koko ketjun kokoaminen ruoka-otsikon alle. Vastaavia vetovoima- ja imago-ongelmia on muillakin aloilla, erityisesti metalliteollisuudessa. Näillä aloilla työvoimapula kärjistyy nykyisessä hyvässä työllisyys-tilanteessa myös maakunnan reuna-alueilla ja on esteenä yritysten kehittymiselle ja kasvuille.

Ammattialojen vetovoiman vahvistamista niin ruoka-alalla kuin muillakin aloilla tulee tehdä muun muassa toimialan yritysten, koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden, työvoimapalveluiden ja kuntien yhteistyönä. Tässä vaaditaan ammattimaista kampanjointia, jonka kärkinä ovat yritysten nykyaikaiset toimintatavat ja työkalut sekä kansainväliset työmahdollisuudet. Hyvä keino on ottaa nuoret mukaan innostamaan toisia nuoria. Edellä mainittu yhteistyöverkosto on keskeinen toimija myös edistettäessä työperäistä maahanmuuttoa erityisesti työvoimapula-aloilla.

Yrittäjyysosaaminen ja yrittäjämäinen toimintatapa

ETELÄ-POHJANMAALLA TOIMII YES-YRITTÄJYYSKASVATUKSEN ASIAANTUNTIJAVERKOSTO OSANA Opinlakeus-oppilaitosverkostoa. Opinlakeus-oppilaitosverkostoon kuuluu 30 toisen asteen oppilaitosta Etelä-Pohjanmaan alueelta. Mukana ovat lukiot, ammatilliset oppilaitokset, aikuiskoulutusorganisaatiot sekä kansanopistot. Verkoston kautta tuetaan yrittäjyyskasvatuksen toteuttamista ja tuodaan esille uusia tapoja toteuttaa yrittäjyys- ja työelämäyhteistyötä. YES Ope-yrittäjätreffit, YES Kummit, Nuori Yrittäjyys ry:n opinto-ohjelmat ja yrittäjyyskasvatuksen koulutukset ovat esimerkkejä palveluista, joita toteutetaan yhdessä elinkeinoelämän ja sidosryhmien kanssa.

Yrittäjyyskasvatus ja työelämävalmiuksien kehittäminen tulee ottaa mukaan jo esi- ja perusopetuksessa. Yrittäjämäinen toimintatapa onkin maakunnallisena painotuksena mukana etelä-pohjalaisen perusopetuksen opetussuunnitelmassa kaikessa koulun toiminnassa. Oleellista on pitää esillä yrittäjyyttä uravaihtoehtona realistisesti, mutta myönteisessä valossa.

Esi- ja perusopetuksessa alkanutta yrittäjyyskasvatusta jalostetaan edelleen toisen asteen ja korkeakoulutuksen piirissä. Ammatillisen koulutuksen lisääntyvä yritysysteistyö pitää hyödyntää tästäkin näkökulmasta ja tarjota opiskelijoille näkymä omista yrittäjyysmahdollisuuksista. Haasteena jatko-opintojen yrittäjyyskasvatukselle on, että yrittäjyysaikomukset laantuvat sitä mukaa, mitä pidemmälle koulutuksessa edetään. Tärkeää maakunnan menestykselle ja kasvavien ja kansainvälisten yritysten synnyttämiselle on korkeakoulutettujen yrittäjyyden ja yrityksissä toimimisen edistäminen.

SEURANTAINDIKAATTORIT

TULEVAISUUDEN OSAAMISTARPEET	Lähde	Lähtötaso
Korkeatasoinen tiedosta toiminnaksi -innovaatioketju		
TKI-menot alueella, miljoonaa euroa	Tilastokeskus, tutkimus- ja kehittämistoiminta	42,2 (2016)
Tekes-rahoitus alueella, miljoonaa euroa	Tekes	4,88 (2016)
Korkeakouluasteen tutkinnon suorittaneiden osuus väestöstä (25-64-vuotiaat), %	Tilastokeskus	33,2 (2015)
Osaamisintensiivisten alojen (KIBS = TOL 61-66, 69-74, 82, 85) yritysten määrä, kpl	Tilastokeskus	1639 (2015)
Innostavat urapolut		
Tutkinnon suorittaneiden työllisyys vuoden kuluttua valmistumisesta, % valmistuneista	Tilastokeskus	68,6 (2015)
Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaku, ensisijaisten hakijoiden osuus kaikista hakijoista, %	Opetushallitus	83,2 (2017)

4.3 TOIMINTALINJA 3: HYVINVOIVAT IHMISET JA YHTEISÖT

Maakuntasuunnitelmassa määritelty tavoitetilä 2040:

Monialainen, ennakoiva, väestön hyvinvointia ja toimintakykyä edistävä toimintatapa

MAAKUNTASUUNNITELMASSA TAVOITTEENA ON SAADA AIKAAN voimakas tahtotila tarttua väestön hyvinvoinnin tilan kokonaisvaltaiseen kohentamiseen ennen ongelmien kasautumista. Painopistettä halutaan siirtää ennakoiviin hyvinvoinnin edistämisen toimiin ja häivyttää sektori- ja hallintorajat. Tämä tarkoittaa tukea ja apua kaikissa ihmisen elämänvaiheissa.

Hyvinvoinnin edistämisessä on tärkeä merkitys sosiaali- ja terveyspalveluilla, koulutuspalveluilla, kulttuuri- ja liikuntapalveluilla sekä rakennetulla ja rakentamattomalla ympäristöllä. Asuinpaikan valinnassa korostuvat monipuolinen työpaikkatarjonta, asuinympäristön laatu, viihtyisyys ja monipuolisten palvelujen saatavuus. Ravinnon merkitys osana hyvinvointia halutaan nostaa ruokamaakunnassa esiin.

Yhteisöihin kuulumista, osallisuuden kokemusta ja välittämisen kulttuuria halutaan voimistaa. Tämä kannustaa osallistumaan hyvinvoinnin ja alueen kehittämistyöhön, mikä osaltaan ehkäisee syrjäytymistä ja näkyy lopulta laadukkaampina ja asiakaslähtöisempinä palveluina. Työmarkkinoihin kiinnittyminen nähdään kestävässä keinona torjua köyhyyttä, eriarvoisuutta ja syrjäytymistä. Erityisen tärkeää se on nuorten kohdalla.

Palveluiden tuotantotavat ja tuottajat tulevat uudistusten myötä monipuolistumaan. Ihmiset huomioidaan enemmän yksilöinä ja kokonaisvaltaisesti. Vuonna 2040 palvelutuotannon lähtökohtana tulee olla palvelujen saavutettavuus, monipuolisuus ja laatu. Yhtä toimialaa laajempi näkemys lisää palvelujen vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta.

Toimintaympäristö muutoksessa

MENEILLÄÄN OLEVA SOTE- JA MAAKUNTAUUDISTUS on Suomen julkishallinnon historian suurin uudistus. Uudistuksessa perustettavat 18 maakuntaa tulevat järjestämään ja rahoittamaan väestön sosiaali- ja terveyspalvelut. Sote-palveluita voivat tuottaa julkiset organisaatiot, yksityiset yritykset tai kolmannen sektorin organisaatiot. Tavoitteena on tarjota väestölle nykyistä yhdenvertaisempia palveluja, vähentää hyvinvointi- ja terveyseroja sekä hillitä kustannusten kasvua. Teknologialla on iso merkitys hyvinvointipalveluiden ja arkisen hyvinvoinnin taustalla. Tarvitaan toimivia tietojärjestelmiä ja sujuvaa tiedonkulkua eri organisaatioiden välillä asiakkaiden onnistuneen hoidon turvaamiseksi. Toisaalta teknologialla voi olla merkitystä esimerkiksi kotona asumisen helpottajana.

THL:n sairastavuusindeksissä (2013), joka kuvaa kuntien ja alueiden väestön sairastavuutta suhteessa koko maan tasoon, Etelä-Pohjanmaa on maan keskitasoa sijoittuen maakunnista yhdeksänneksi. Etelä-Pohjanmaalla toteutetun hyvinvointibarometrin mukaan yleiskuva maakunnan väestön hyvinvoinnista on kohtuullisen myönteinen. Etelä-Pohjanmaalla on panostettu lapsiperheiden palveluihin ja kehitetty monipuolisesti uusia toimintamalleja ja hyviä käytänteitä. Hyvinvoinnin haasteista merkittävimiksi riskitekijöiksi on nostettu nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyys, psyykkiset pitkäaikaissairaudet, päihteiden käyttö ja alhainen tulotaso.

Vuonna 2015 koulutuksen ulkopuolelle jääneiden osuus 17–24-vuotiaista on Etelä-Pohjanmaalla 6,3 %, joka on kaikista maakunnista toiseksi vähäisin. Positiivinen merkki lisäksi on, että nuoriso-työttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys ovat kumpikin laskeneet merkittävästi.

Sosiaalinen pääoma yhdistää hyvinvoinnin, luottamuksen, yhteisöllisyyden ja elinvoiman. Sosiaalinen pääoma koostuu osallistumisesta vapaaehtoistyöhön, organisoitujen ryhmien toimintaan ja muuhun kansalaistoimintaan. Mukaan kuuluvat erilaiset auttamisverkostot ja talkootyö sekä ystävien kanssakäyminen. Etelä-Pohjanmaalla on pitkät perinteet järjestötoimintaan osallistumisesta ja alueen sosiaalista pääomaa on pidetty korkeana, mikä on näkynyt aktiivisena kylä- ja talkootoimintana. Aktiivisesti järjestötoimintaan tms. osallistuvien osuus 28,8 % 20–64-vuotiaista on Etelä-Pohjanmaalla maakunnista kuudenneksi korkein.

Läpäisevät teemat: Digitalisaatio, osaaminen

Osallisuus ja toimintakyky

OSALLISUUS VOIDAAN MÄÄRITELLÄ KOLMELLA ulottuvuudella tai edellytyksellä (*Raivio & Karjalainen 2013: Riittävä toimeentulo ja hyvinvointi; Toiminnallinen osallisuus ja Yhteisöihin kuuluminen ja jäsenyys*). THL:n määritelmän mukaan toimintakyky tarkoittaa ihmisen fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia edellytyksiä selviytyä hänelle itselleen merkityksellisistä ja välttämättömistä jokapäiväisen elämän toiminnoista – työstä, opiskelusta, vapaa-ajasta ja harrastuksista, itsestä ja toisista huolehtimisesta – siinä ympäristössä, jossa hän elää.

Tärkeä keino ihmisen osallisuuden ja toimintakyvyn ylläpidossa on työelämään kiinnittyminen. Maakuntaohjelman valmistelua taustoittavassa *Ota kantaa* -kyselyssä työllisyyden kohentaminen nousi vastaajien mielestä tärkeimmäksi keinoksi hyvinvoinnin vahvistamisessa. Matalan koulutuksen työpaikkojen rakennemuutos tulee jatkumaan. Tällaiset työpaikat vähenevät tai ainakin niistä on hankala saada kokoaikaista ja riittävää toimeentuloa. Ammattitutkintoa vailla oleville etsitään väyliä kouluttautua ja huolehditaan siitä, että peruskoulunsa päättäneet siirtyvät kaikki jatko-opintoihin. Erityistä tukea opinnoissaan tarvitseville on rakennettava oma toimintamallinsa ja polkunsä, joka sisältää enemmän henkilökohtaista ohjausta. Ammatilliseen osaamiseen panostamisen lisäksi vahvistetaan kokonaisvaltaisia palveluita yleisten työelämävalmiuksien parantamiseksi. Alle 30-vuotiaiden tukemiseksi pyritään vakiinnuttamaan ja laajentamaan *Ohjaamo*-toiminta koko maakuntaan. Kun yleinen työllisyystilanne on parantunut, suunnataan toimia erityisesti pitkittyvän työttömyyden ehkäisyyn ja rakenteellisen työttömyyden purkuun.

Osallisuuden keskiössä ovat asukkaiden osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuudet. Maakuntauudistuksen lainsäädäntövalmistelussa tämä näkökulma on myös selkeästi mukana. Se tarkoittaa asukkaiden mielipiteiden selvittämistä, kuulemis- ja keskustelutilaisuuksia. Maakunnan tulee myös tukea asukkaiden, järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteista suunnittelua ja valmistelua. Tärkeä osa osallisuutta on käyttäjälähtöinen palveluiden suunnittelu ja kehittäminen nimenomaan niin, että käyttäjät osallistuvat suunnitteluun. Uudessa maakunnassa tälle toimintatavalle luodaan puitteet ja rakenteet niin, ettei se jää yksittäisten työntekijöiden tai organisaatioiden varaan.

Hyvinvoinnin edistäminen uudessa maakunnassa

Painopisteet ja kärjet 2018–2021

MAAKUNTAUUDISTUKSEN MYÖTÄ SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT SIIRTYVÄT kunnilta maakunnan vastuulle. Samalla tuotantoa avataan markkinoille. Kunnilla on edelleen tehtävänä hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Uudistuksessa pidetään huoli monialaisen ja -ammattillisen yhteistyön säilymisestä ja saumattomista jatkumoista. Hyvinvoinnin edistämisen monipuolisuus ja laaja-alaisuus pitää tunnistaa ja asian edistäminen valtavirtaistaa. Hyvinvoinnin perusta on muualla kuin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Tämän toteutumiseksi luodaan järjestelmällisiä ja vakiintuvia yhteistyön tapoja ja paikkoja. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamis-osaamista, tietotuotantoa ja tietoon pohjautuvaa päätöksentekoa maakunnassa vahvistetaan. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osaamiskokonaisuuden ja siihen liittyvien kunnille annettavien tukipalvelujen on tärkeää olla maakunnan strategisen johdon alla.

Oleellisinta hyvinvoinnin edistämisessä on ennaltaehkäisevän otteen edelleen vahvistaminen ihmisen koko elinkaaren ajan sikiön hyvinvoinnista elämän hyvään loppuun. Ennaltaehkäisevä työ ja elinkaariajattelu koskevat ja niihin pitää osallistaa kaikki hyvinvointiin liittyviä sektorit. Siten pystytään lisäämään elämänlaatua sekä vähentämään korjaavien toimien tarvetta ja kustannuspaineita. Lopputuloksena pystytään kasvattamaan myös maakunnan kilpailukykyä.

Ennaltaehkäisyn ja varhaisen puuttumisen keinoin tuetaan perheitä löytämään voimavaroja elämänhallintaan ja estetään ongelmien periytymistä. Hyvinvoinnin vahvistaminen lähtee perusasioista. Liikunnan, kulttuurin, ravitsemuksen ja ihmissuhteiden sekä riittävän unen ja levon merkitys hyvinvoinnin edistämisessä on keskeinen. Tämä tilanne on mahdollista saavuttaa vain kunnan ja järjestämisvastuulla olevan maakunnan yhteisillä, saumattomilla toimintatavoilla, seurannalla, arvioinnilla ja jatkuvalla toimintatapojen kehittämisellä.

Sähköiset palvelut (eHealth) ovat nykyaikaa myös terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä. Niitä käyttöönotettaessa pitää muistaa esteettömyys, koska kaikilla palveluita tarvitsevilla ei ole tarvittavia välineitä, osaamista eikä aina uskallustakaan ryhtyä sähköisten palveluiden käyttäjiksi. Teknologia ja sähköiset palvelut eivät myöskään korvaa ihmisten välistä kanssakäymistä, mutta ovat hyvä apuväline. Paikkasidonnaisuus palveluiden tuotannossa vähenee, kun käyttöön otetaan uusia toimintatapoja, mm. liikkuvat palvelut. Etelä-Pohjanmaan tulevaisuuskuvaraportissa todetaan, että käynnissä on perustavaa laatua oleva muutos, ja siirtymävaiheessa ongelmia ilmenee, kun kaikki eivät vielä ole omaksuneet uutta teknologiaa ja asiointimatkat pidentyvät. Pitkällä aikavälillä sähköistyminen tarjoaa mahdollisuuksia palvelujen tasa-arvoiseen saavutettavuuteen kaikkialta.

Järjestö- ja vapaaehtoistoiminta

EDELLISEEN MAAKUNTAOHJELMAAN NOSTETTIIN NÄKYVÄSTI järjestötoimintaan liittyvät kehittämistoimet. Ohjelman toteuttamisessa myös edettiin hyvään suuntaan, kun laadittiin yhteinen eteläpohjalainen järjestöstrategia ja otettiin ensimmäiset askeleet käytännön kehittämistoimissa. Työtä on tarpeen jatkaa ja pohtia kehittämistarpeita uudelleen, kun maakuntauudistus tuo muutoksia toimintaympäristöön ja kumppanuuksiin. Moninaisen järjestö- ja yhdistyskentän ja vapaaehtoistoiminnan koordinointi tarvitsee selkeyttä ja resursseja. Olisi hyvä, jos kaikista kunnista ja tulevasta maakuntaorganisaatiosta löytyisi järjestötoiminnan yhteyshenkilö. Vapaaehtoisuus on myös muuttunut ja se pitää mahdollistaa monilla ja myös totutusta poikkeavilla tavoilla. Järjestöt tarvitsevat edelleen osaamisen vahvistamista ja tuoreita toimijoita.

On tärkeä muistaa, ettei järjestöille voi säilyttää kaikkea mahdollista tekemistä ja tuen antamista. On kuitenkin niin, että kiperät ongelmat, kuten työttömyys, mielenterveys- ja päihdeongelmat, syrjäytyminen ja osallisuuden puute, yksinäisyys (erityisesti ikäihmisillä), maahanmuutto ja kotoutuminen, eivät ratkea pelkästään julkisen vallan toimesta tai markkinaehtoisesti. Järjestöjen panosta tarvitaan ongelmien ratkaisussa. Toimintamalli tulee rakentaa sellaiseksi, että järjestöt ovat luonnollinen osa ja koko ajan mukana kumppanuuden periaatteella. Ne eivät ole reservi, jota huudetaan apuun tarvittaessa. Tarvitaan luottamukseen perustuvaa kumppanuutta.

Alueen vetovoiman ja viihtyisyyden parantaminen

MAAKUNNAN VETOVOIMAA JA ELINVOIMAA VAHVISTAVAT ennen kaikkea monipuolinen yritystoiminta ja työpaikat, mutta rinnalla on muitakin tekijöitä, kuten monipuoliset ja houkuttelevat asuinympäristöt sekä kattavat ja laadukkaat palvelut. Palveluissa tärkeitä ovat muun muassa päivähoitopalvelut, tasokkaat koulut ja koulurauha sekä erityisryhmien huomioiminen. Harrastusmahdollisuuksilla on merkitystä ja asuinpaikan valintaan voi vaikuttaa monipuolinen kulttuuritarjonta tai laadukas valmennustoiminta. Laadukas vapaan sivistystyön tarjonta lisää hyvinvointia. Vetovoima rakentuu myös mielikuvien ja imagon varaan. Tulevaisuudessa yksi maakunnan menestyksen avaintekijä on, millaisena opiskelijat ja nuoret aikuiset näkevät maakunnan imagon ja vetovoiman. Maakunnan on kyettävä tarjoamaan nuoria houkuttelevia kaupunkimaisia asuinympäristöjä ja ilmapiiriä vaihtoehdoksi valtakunnallisille ja kansainvälisille keskuksille.

Kunnilla on keskeinen rooli, kun on kyse maakunnan elinvoimasta. Maakuntauudistuksen myötä kunnan rooli elinvoiman vahvistajana myös painottuu entisestään. Tärkeää on uuden roolin sujuva omaksuminen ja uusien toimintamallien rakentaminen. Elinvoimakysymyksissä tarvitaan yhteistyötä eri tasoilla (paikallinen, seutukunnallinen ja maakunnallinen) ja niiden välillä. Olisi hyödyllistä, jos kunnat ja seudut voisivat profiloitua asukkaiden ja yritysten silmissä ja kehittää omaa tarinaansa. Tällaisten tarinoiden synnyttäminen palvelisi maakunnan ja kokonaisten kuntien ohella myös kyllä ja muita paikallisyhteisöjä. Näistä tarinoista muodostuisi Etelä-Pohjanmaan imago ja monipuolinen kokonaiskuva. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen mallit ja toimintatavat toimivat osana profiloitumista.

SEURANTAINDIKAATTORIT

HYVINVOIVAT IHMISET JA YHTEISÖT	Lähde	Lähtötaso
Osallisuus ja toimintakyky		
Niiden osuus, jotka uskovat, että todennäköisesti eivät jaksaa työskennellä vanhuuseläkeikään saakka (%), 20-64-vuotiaat	THL, Sotkanet	28,2 (2015)
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä	THL, Sotkanet	6,4 (2015)
Hyvinvoinnin edistäminen uudessa maakunnassa		
Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 20-64-vuotiaat	THL, Sotkanet	53,8 (2015)
Kelan sairastavuusindeksi, ikävakioitu	Kela, Terveyspuntari	108,3 (2016)
Järjestö- ja vapaaehtoistoiminta		
Aktiivisesti järjestötoimintaan tms. osallistuvien osuus (%), 20-64-vuotiaat	THL, Sotkanet	28,8 (2015)
Alueen vetovoiman ja viihtyisyyden parantaminen		
20-39-vuotiaiden nettomaassamuutot keskiväkiluvun tuhatta henkeä kohti	Tilastokeskus, muuttoliike	-60,6 (2011-2016)

4.4 TOIMINTALINJA 4: EHEÄ ALUERAKENNE JA YMPÄRISTÖ

Maakuntasuunnitelmassa määritelty tavoitetilä 2040:

Alueiden erityispiirteitä vahvistava, monipuolisia mahdollisuuksia kestävästi hyödyntävä aluerakenne

PITKÄN TÄHTÄIMEN TAVOITTEENA ON, ETTÄ MAAKUNNAN kehittämistä ja päätöksentekoa ohjaa kestävä kehitys ja energiatehokkuus. Vuonna 2040 energiantuotanto pohjautuu vahvasti uusiutuviin lähteisiin ja energiatehokkuuteen. Maakunnassa tavoitellaan omavaraisuutta sähkön ja lämmön tuotannossa.

Eteläpohjalaiset tiedostavat omien valintojensa ja kulutustottumustensa ympäristövaikutukset. Vähähiilisen yhteiskunnan rakentamisessa on otettu monia askeleita. Maakunnassa on mm. panostettu hiilineutraaliin liikenteeseen ja joukkoliikenteeseen. Energiatehokkuusajattelu ja uusiutuviin lähteisiin perustuvan energiankäytön lisääntyminen ovat synnyttäneet uutta yrittäjyyttä ja liiketoimintaa.

Luonnonvaroja käytetään maakunnassa kestävästi ja käytön rinnalla on kyetty turvaamaan luonnon monimuotoisuutta ja parantamaan harvinaisten tai uhanalaisten luontotyyppien ja lajiston suojelun tasoa.

Vuonna 2040 ihmiset hyödyntävät kehittyneitä tietoliikenneyhteyksiä ja sähköisiä palveluja merkittävästi monipuolisemmin kuin nykyään. Uudet liikkumisen innovaatiot ja älykkäät palvelut tarjoavat kilpailukykyisen vaihtoehdon henkilöauton käytölle. Väestö on kuitenkin keskittynyt nykyistä tiiviimmin palvelu-, opiskelu- ja työpaikkakeskusten läheisyyteen. Väestöstä 90 % asuu enintään 30 minuutin aikaetäisyydellä tärkeimmistä lähipalveluista, joiden tarjonasta vastaa pääosin kehittyvien pikkukaupunkien verkosto yhdessä maakuntakeskuksen kanssa. Maaseutu rakentuu olemassa olevaan kyläverkostoon tukeutuen. Kylät uudistuvat biotalouden innovaatioiden, monimuotoisen pienyrittäjyyden sekä monipaikkaisten ja monikulttuuristen asukkaiden turvin. Maakuntakeskus on kehittynyt selkeän urbaaniksi ja monikulttuuriseksi asuin ympäristöksi, jossa on erikoispalveluja sekä työpaikkoja koko maakunnan väestölle.

Liikennejärjestelmä tukee maakunnan vahvuuksia. Yhtäältä ylläpidetään laadukasta biotalouden logistiikan ja hajakeskittyneen asutusrakenteen vaatimaa sisäistä liikenneverkkoa. Toisaalta vahvistetaan elinkeinoelämän tarvitsemia logistisia palveluja ja pääväyliä.

Toimintaympäristö muutoksessa

Alue- ja yhdyskuntarakenne

ALUE- JA YHDYSKUNTARAKENNETTA LEIMAA ETELÄ-POHJANMAAN ERINOMAINEN logistinen sijainti. Maakunnan läpi kulkevat valtakunnan päätiety (vt 3 / vt 19 ja vt 18), ja päärata (Helsinki–Seinäjoki–Oulu). Seinäjoki on rautatieliikenteen merkittävä solmukohta, josta lähtee rautatie viiteen eri suuntaan. Pohjanmaan satamat ovat helposti saavutettavissa, mikä on teollisuudelle merkittävä kilpailuetu. Maakunnan teillä kulkeekin runsaasti henkilö- ja tavaraliikennettä. Myös sisäinen saavutettavuus on hyvä ja etäisyydet lyhyitä, mikä on osaltaan mahdollistanut hajautuneen tuotanto- ja palvelurakenteen ylläpidon ja kehittämisen. Haasteena on parantaa liikenneturvallisuutta, joka on nyt maan kolmanneksi heikoin. Seinäjoen Itäväylällä on merkittävät vaikutukset Seinäjoen keskustan raskaan liikenteen vähenemiseen, päästöihin ja liikenneturvallisuuteen. Samalla maakuntakeskukseen ollaan synnyttämässä energiatehokasta ja älykästä logistiikka-aluetta, joka mahdollistaa mm. intermodaalikuljetukset (kuljetuksessa käytetään vähintään kahta eri kuljetustapaa). Logistiikkatoimintojen kehittyminen parantaa maakunnan vetovoimaa ja kilpailukykyä.

Pitkämatkaisessa henkilöliikenteessä junayhteydet ovat avainasemassa. Tavaraliikenteessä Pohjanmaan pääradan merkitys nousee Pohjois-Suomen raaka-ainekuljetusten kasvaessa. Päärata on myös osa Euroopan unionin runkoyhteysverkostoa. Seinäjoen lentoasemalta ei ole tällä hetkellä reittiliikennettä. Lentoaseman toimintaa ollaan kehittämässä siten, että se palvelisi alueen kaupan, teollisuuden ja matkailun tarpeita nykyistä paremmin. Alueella on valmius ottaa vastaan yrityksiä, jotka hyötyvät lentoliikennetoiminnasta ja tukevat sitä.

Etelä-Pohjanmaan ensimmäinen liikennejärjestelmäsuunnitelma valmistui vuonna 2014 ja se päivitettiin vuonna 2017. Siinä kuvataan, millainen liikennejärjestelmän palvelutaso Etelä-Pohjanmaan erityyppisillä alueilla on vuonna 2040 ja muodostetaan yhteenveto liikennejärjestelmän nykytilasta ja tulevaisuuden haasteista sekä näistä johdetuista kehittämistarpeista. Liikenteen välityskyvyn suhteen ongelmallisimpia ovat valtatie 19 kokonaisuudessaan sekä kantatie 67 ja valtatie 18. Näiden teiden parannustoimenpiteet ovat jatkossa välttämättömiä liikenteen sujuvuuden ja liikenneturvallisuuden parantamiseksi.

Toimintaympäristö muutoksessa

Asutus on maakunnassa keskimääräistä hajautuneempaa. Taajama-aste on muuta maata selvästi alhaisempi. Laajin tiiviin asumisen vyöhyke on muodostunut Kyrön- ja Lapuanjokien pääuomien varteen. Tämä taajamien ketju ulottuu Kauhajoelta Kurikan, Ilmajoen, Seinäjoen ja Lapuan kautta Kauhavalle saakka. Vyöhykkeen taajamissa asuu yhteensä noin 100 000 ihmistä.

Kaupungistuminen ja väestön keskittyminen suurempiin keskuksiin on tällä hetkellä maailmanlaajuinen vallitseva kehityssuunta ja koskee myös Suomea. Seinäjoen kasvu ja kehitys on viime vuosina ollut erittäin nopeaa. Haasteena on Seinäjoen kaupunkiseudun kehittymisen edellytysten turvaaminen niin, että se edelleen vahvistaa asemaansa kansallisesti ja kansainvälisesti houkuttelevana, kilpailukykyisenä ja vartenotettavana keskuksena muiden maakuntakeskusten ja kaupunkien joukossa.

Kehittyvä maakuntakeskus tarvitsee tuekseen elinvoimaisen maakunnan. Suurena tulevaisuuden haasteena on reuna-alueiden elinvoimasta ja kehityksestä huolehtiminen. Erityisenä huolena on maakunnan sisäisen tieverkon säilyminen liikennöitävässä kunnossa, mikä on alueen luonnonvaroihin perustuvan kilpailukykyisen elinkeinotoiminnan elinehto.

Toimintaympäristö muutoksessa

Läpäisevät teemat:
Digitalisaatio,
yritystoiminnan uudistaminen

Ympäristö

Suurimmat ympäristöuhat Etelä-Pohjanmaalla kohdistuvat vesistöihin, jotka ovat pienestä koostaan ja mataluudesta johtuen herkkiä muutoksille. Ne ovat maa- ja metsätalouden, turvetuotannon sekä yhdyskuntien voimakkaasti kuormittamia ja säännösteltyjä ja siten laadultaan heikentyneitä. Happamat sulfaattimaat aiheuttavat lisäksi ongelmia vesieliöstölle suurten jokien alajuoksilla. Myös maakunnan suurimmat järvet, Lappajärvi ja Ähtärinjärvi, ovat rehevöityneet ja kärsivät siitä aiheutuvista ongelmista. Luonnontilaisia pienvesistöjä on jäljellä enää hyvin vähän. Alueen vesistöille ovat luonteenomaisia maaston topografiasta ja järvien vähäisyydestä johtuvat tulvaongelmat, joita on yritetty estää mittavin tulvasuojelutöin. Merkittävimmät tulvavesistöt ovat Lapuanjoki ja Kyrönjoki.

Vesistöjen ohella suot ovat tärkeitä eteläpohjalaiselle ympäristölle. Maakunnan ojittamattomilla soilla esiintyy pirstoutuneisuudesta huolimatta edelleen merkittäviä luonnonarvoja. Myös ojittamattomien soiden ryhmiä, jotka parantavat suolajiston säilymismahdollisuuksia, löytyy alueelta edelleen. Nykyinen soidensuojeluverkosto käsittää noin 4 % maakunnan koko suoalasta. Soidensuojelun merkittävimmät tarpeet ovat nykyisen suojelualueverkoston kytkeytyneisyyden ja maantieteellisen kattavuuden parantaminen sekä jäljellä olevien merkittävien luonnonarvojen turvaaminen.

Luonnon monimuotoisuuden suojelu nykyisen suojelualueverkon turvin ei riittävästi pysty turvaamaan metsä- ja suoluonnon monimuotoisuuden säilymistä. Metsissä talouskäyttö on muuttanut niiden luontaista rakennetta ja vähentänyt niiden monimuotoisuutta. Metsä- ja suoluonnon monimuotoisuuden säilymistä edesautetaan muun muassa ottamalla huomioon alueiden käytössä uhanalaiset lajit ja luontotyytit sekä hyödyntämällä Metso-ohjelman tarjoamia mahdollisuuksia metsäluonnon vapaaehtoiseen suojeluun. Suurin haaste luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä on maakunnan viljelysalueilla: perinteisen laiduntamisen ja niiton muovaamat perinnebiotoopit – niityt, hakamaat ja metsälaitumet – metsittyvät hoidon lakattua, minkä vuoksi monet perinneympäristöjen lajit ovat uhanalaistuneet.

Liikenneyhteyksien ja kehityskäytävien vahvistaminen sekä logistiikan kehittäminen

Väylähankkeissa maakuntaohjelman tavoitteet pohjautuvat vuonna 2014 laadittuun ja 2017 päivitettyyn Etelä-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelmaan. Siellä lähiajan keskeisiksi liikenteen kehittämiskohteiksi on nostettu:

Valtatien 19 ja kantatien 67 kehittäminen

osana Kauhajoki–Seinäjoki–Kauhava-kehityskäytävää

Seinäjoki–Tampere-ratayhteyden kehittäminen

osana Botnian käytävää

Valtatie 3 Tampere–Jalasjärvi–Kurikka

(yhteinen liikennekäytävä vt 3 / kt 67 Kurikassa, mm. Jalasjärven kevennetty eritasoliittymä)

Seinäjoki–Vaasa-päätieosuus (vt 18) ja ratayhteys

Seinäjoki–Vaasa sekä Seinäjoki–Vaasa-alueen liikenteen ja maankäytön kehittäminen sekä yhteensovittaminen

Seinäjoki–Jyväskylä-liikennekäytävä

(vt 18 ja Haapamäen rata)

Kaskisten radan ja tieyhteyksien sekä satamayhteyksien liikennöitävyyden turvaaminen, tehostettu kunnossapito / 22 M€ (10 vuoden jakso)

MAAKUNNAN KEHITYSKÄYTÄVÄ ON VILKKAAN LIIKENTEEN JA TALOUDELLISEN toiminnan aluetta, mutta yritystoiminta ja merkittäviä toimipisteitä sijoittuu Etelä-Pohjanmaalla myös hajautuneesti koko maakuntaan. Esimerkiksi matkailutoimiala muodostaa oman kehitysvyöhykkeensä ja liikkumisen tarpeensa etenkin maakunnan itä- ja pohjoisosiin. Lisäksi merkittäviä teollisuus-yrityksiä ja luonnollisesti maa- ja metsätalouden toiminta sijoittuu keskustojen ulkopuolelle. Tämä ja koko maakunnan asukkaiden liikkumisen tarpeista huolehtiminen edellyttää kasvukäytävien vahvistamista, mutta rinnalla myös muun tiestön ylläpidon korkeaa tasoa. Kehittämisessä on huomioitava eri alueiden erityispiirteet ja -tarpeet sekä kaikkien kuntakeskusten saavutettavuus.

Liikennettä tullaan entistä enemmän tarkastelemaan palveluna. Väylien rakentaminen, kunnan parantaminen ja ylläpito ovat edelleen keskeisiä, mutta liikennejärjestelmän ongelmia ei pystytä ratkaisemaan pelkillä väyläinvestoinneilla. Liikenne on myös keskeinen päästöjen aiheuttaja yksityisautoilevassa maakunnassa ja siksi on löydettävä uusia toimivia joukkoliikenteen toimintamalleja, joilla liikkumistarpeet tyydytetään niin keskustoissa kuin niiden ulkopuolellakin.

Raideliikenteen kehittäminen on tärkeää eritoten maakuntaan ja maakunnasta ulos suuntautuvassa liikenteessä. Tavoitteeksi on nostettu nopea yhteys Helsinkiin. Raideliikenne pitäisi myös mieltää maakunnan sisäisen liikkumisen mahdollisuutena ja matkailua palvelevana liikenneyhteytenä. Molemmissa on kuitenkin omat kehittämistä ja investointeja vaikeuttavat pullon-

Maantien 711 parantamistoimenpiteet;

pohjaveden suojaus, geometria ja leveys

Alempiasteisen tieverkon kunnan

sekä hoidon ja ylläpidon turvaamiseksi tarvittavan rahoituksen nosto ja jatkuvuus. Vuosien 2016–2018 korjausvelkapakettien kohteiden onnistunut ”täsmähoito” alempiasteisen tieverkon ongelmapaikoissa ja korjausvelkapakettiohjelman jatkaminen

Painopisteet ja kärjet 2018–2021

kaulansa. Toimintaympäristö raideliikenteessä tulee muuttumaan, mikäli kaavaillut yksityistämisen suunnitelmat toteutuvat. Muutoksen tarjoamiin mahdollisuuksiin tartutaan Etelä-Pohjanmaalla yhdessä naapurimaakuntien kanssa ja käynnistetään selvitystyö poikittaisliikenteen mahdollisuuksista.

Kaiken toiminnan kannalta tietoliikenneyhteyksillä on koko ajan kasvava merkitys. Sähköiset palvelut, tarve siirtää liikkuvaa kuvaa ja IoT asettavat paineita tietoverkon kapasiteetille. Toimintavarmojen ja riittävän nopeiden yhteyksien rakentumista kattavasti koko maakuntaan tulee edistää.

Luonnonvarojen turvaaminen

LUONNONVAROJEN KESTÄVÄ KÄYTTÖ JA LUONNON MONIMUOTOISUUDEN TURVAAMINEN ovat keskeisiä maakuntaohjelman tavoitteita. Näiden asioiden edistämiseksi huomioidaan Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan ympäristöstrategiassa 2014–2020 asetetut tavoitteet ja toimenpiteet. Pääperiaatteena on vapaaehtoisuuteen perustuva suojele ja sen edistämiseksi on tarpeen muun muassa vauhdittaa Metso-ohjelman toteutusta. Soidensuojeluohjelman toteutusta edistetään vuorovaikutuksessa maanomistajien ja sidosryhmien kanssa. Saarekkeisen suojelun sijaan tulee pyrkiä saamaan aikaan ekologia verkostoja esimerkiksi vesistöjen varsille. Pirstaloitumista vältetään myös maankäytön ja liikenneväylien suunnittelussa. Huolehditaan myös perinnemaisemien hoidosta ja edistetään kulttuuriympäristön hoitoa ja vaalimista.

Erityisesti pintavesien laatu on Etelä-Pohjanmaalla huono eikä tilannetta ole mahdollista kohentaa hetkessä. EU:n vesipuitedirektiivi asettaa vesien laadulle tavoitteet, jotka on lähes mahdotonta saavuttaa. Pitkäjänteistä työtä tilanteen parantamiseksi on kuitenkin koko ajan jatkettava Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan ympäristöstrategiassa 2014–2020 esitettyjen linjausten mukaisesti. Vesien tilaan vaikuttavat niin monet tekijät, että ainoa keino edetä asiassa on kokonaisvaltainen yhteistyö. Tätä työtä tekevät mm. jokineuvottelukunnat. Oleellista on myös vesien tilan kehittymisen ennakointi, haittojen ennaltaehkäisy ja riittävien ajoissa tehtävät toimet laadun parantamiseksi.

Energiaosaamisen vahvistaminen

Painopisteet ja kärjet 2018–2021

Uusiutuva energia

ETELÄ-POHJANMAALLA ON POTENTIAALIA bioenergian, suuren mittakaavan tuulivoiman, aurinko-sähkön, aurinkolämmön ja geotermisen lämmön (maalämpö) tuotannossa. Maakunnassa tavoitellaan energiaomavaraisuutta ja energiantuotantotapoja ja teknologioita sovelletaan jous-tavasti.

Erityisesti pyritään edistämään hajautettua energian pientuotantoa ja siihen liittyvien ratkaisujen kehittämistä. Se pohjautuu osaksi puun polttoon liittyvään osaamiseen. Tämän lisäksi myös aurinkoenergia ja biokaasu herättävät kiinnostusta ja erityisesti aurinkosähkön käytössä on näkyvissä kasvua.

Tulevaisuudessa energiantuotannossa nousevana trendinä ovat erilaiset kiinteistökohtaiset tai pienet erillisverkkoihin asennettavat hybridijärjestelmät. Näissä hybridijärjestelmissä yhdistyvät eri tuotantomuodot ja järjestelmät yhdeksi hallittavaksi kokonaisuudeksi. Järjestelmät yhdiste-tään toisiinsa erillisen ulkoisen älykkään ohjausjärjestelmän kautta, joka ohjaa ja optimoi kaikkien järjestelmään liittyvien laitteiden toimintaa eri tilanteissa. Paikallisella uusiutuvaan energian-tuotantoon perustuvalla hybridijärjestelmän käytöllä voidaan parantaa merkittävästi energia-tehokkuutta ja nostaa energiaomavaraisuutta sekä ennakoida mm. energiakustannuksia pitkällä aikavälillä.

Maakunnassa on jo vireillä biokaasutuotannon pilotteja, jotka tukevat biopolttoaineiden liikennepolttoainekehitystä. Biokaasuun liittyvät kokeilut ja kehityshankkeet ovat edelleen terve-tulleita ja biokaasun tuotanto tukee maaseudun, teollisuuden ja seutukuntien kehitystä. Biokaasutuotanto on samalla myös keino hallita ravinteiden kiertoa ja käsitellä jätteitä. Jotta tuotanto saadaan kannattavaksi ja jakelu toimivaksi, tarvitaan yhteistyötä ja yhteisiä jalostus- ja logistisia ratkaisuja. Kaasuautoilun yleistymiseksi tarvitaan riittävän kattava verkosto tankkaus-asemia ja pitkäjänteistä kaasuautoomyönteistä politiikkaa. Kaasuautojen yleistyminen edellyttää myös huolto-osaamista.

Etelä-Pohjanmaa haluaa toimia laajemminkin edelläkävijänä uusiutuvan energiantuotannon, -jakelun ja -varastoinnin osalta, jotta potentiaali saadaan hyödynnettyä täysimääräisesti. Paikallisesti tuotettu biomassa on tärkeässä asemassa, sillä se on helppo varastoida ja sillä on positiivisia alueellisia työllisyysvaikutuksia ja se on hiilidioksidineutraali energianlähde.

ENERGIAATEHOKKUUTTA PARANTAMALLA EDISTETÄÄN maakunnan omavaraisuustavoitetta. Energiatehokkuutta ja energiansäästöä edistetään muun muassa maakunnan yrityksissä, kiinteistöissä, liikenteessä ja asumisessa.

Energiatehokkuus ja energiansäästö yrityksissä ja yritysten prosesseissa nousee tulevaisuudessa yhä merkittävämmäksi energiakustannusten sekä asetettujen päästövähennystavoitteiden kasvaessa. Energiatehokkuuden ja sitä kautta saavutettavan energiasäästön kautta yritykset voivat merkittävästi vaikuttaa omaan taloudelliseen ja kilpailulliseen tilanteeseensa. Yrityksen hyvä energiatehokkuus ja hallittu energiankulutus voivat olla todellinen kilpailuvaltti.

Energiatehokkuuden parantaminen vaatii aina kohdekohtaista analysointia ja suunnittelua. Suunnitelmalliseen energiatehokkuuden parantamiseen tulevaisuudessa voidaan vaikuttaa kolmen keskeisen toimenpiteen kautta. Ensimmäinen tapa on vaikuttaa organisaatioissa olevien ihmisten toimintatapoihin ja asenteisiin ja muokata näitä energiamyönteisemmiksi. Toinen tapa on säätää ja optimoida olemassa olevat energiatuotantolaitteet siten, että ne toimivat mahdollisimman tehokkaasti suhteutettuna kulutettuun energiaan ja toimintaan nähden. Kolmas ja laajin vaihtoehto on suunnitella toimintaa ja prosesseja uudelleen. Paljon energiaa kuluttavista prosesseista ja laitteista luovutaan tai niitä korvataan uusilla energiatehokkaammilla ratkaisuilla. Uudelleenorganisoinnin ja siihen liittyvien investointien kautta voidaan saavuttaa merkittävä energiatehokkuuden parantuminen ja merkittävät säästöt.

Energiaomavaraisen maakunnan tavoitteeseen liittyy tärkeänä osana kiinteistöjen energiatehokkuuden parantaminen. Kiinteistöt kuluttavat jopa 40 % alueen energiasta. Maakunnalla on mahdollisuus toimia suunnannäyttäjänä edistämällä hiilidioksidipäästötöntä kiinteistöä, jossa tarvittava energia katetaan uusiutuvaa energiaa hyödyntävällä hybridijärjestelmällä.

Energiatehokkuuden parantamiseen tulevaisuudessa tulevat vaikuttamaan keskeisesti automaatiikan ja digitalisaation hyödyntäminen. Digitalisaation ja älykkäiden järjestelmien avulla voidaan toteuttaa energiatehokkaita ratkaisuja, jotka perustuvat erilaisten ohjauksien ja algoritmien soveltamiseen (avoimen datan hyödyntäminen). Kehittyneen ohjauksen avulla voidaan ennustaa tulevaa lämmitysenergian tarvetta sekä optimoida automaation avulla, milloin ja millä tavalla kyseinen energiatarve kulloinkin katetaan.

Energiaosaamisen vahvistaminen

Energiatehokkuutta, energiansäästöä ja resurssitehokkuutta parantavien menetelmien käyttöönotto vaatii tulevaisuudessa yhä enemmän muun muassa yrityksiin, kiinteistöjen omistajiin ja käyttäjiin kohdistuvaa aktivointia ja tiedonjakoa. Aktiiviseen asiantuntijayhteistyöhön pohjautuvan tiedonvälityksen kautta voidaan lisätä tietämystä energiatehokkuudesta, energiansäästöstä sekä tukea esimerkiksi yritysten omaa innovatiivista kehitystoimintaa.

Yritysten ja muiden organisaatioiden energiatehokkuuden kehittymistä edesauttavat yhteiskunnan tarjoamat investointiavustukset ja rahoitusmahdollisuudet.

Hybridijärjestelmien käyttöönotto ja digitalisaation laajamittainen hyödyntäminen energiatehokkuutta tukevissa projekteissa vaatii maakunnallisesti lisää pilotointia sekä mittaustietojen ja hyvien käytäntöjen jakamista. Uudenlaisten energiantuotantoon ja -varastointiin liittyvien alueellisten pilotointien ja yhteistyöverkostojen kautta tulee selvittää mahdollisuuksia maakunnan uusiutuvan energian tuotantopotentiaalin sekä energiatehokkuuden nostamiseksi.

SEURANTAINDIKAATTORIT

EHEÄ ALUERAKENNE JA YMPÄRISTÖ	Lähde	Lähtötaso
Liikenneyhteyksien ja kehityskäytävien vahvistaminen sekä logistiikan kehittäminen		
Etelä-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelmassa lähiajan keskeisiksi liikenteen kehittämiskohteiksi nostettujen tiehankkeiden eteneminen 2017-2020	Etelä-Pohjanmaan liitto	
Liikennevakuutuksesta korvatut liikennevahingot, vahingot tuhatta asukasta kohden	Onnettomuustietoinstituutti, vahinkotilasto	
Matka-aika junalla Seinäjoelta Tampereelle ja Helsinkiin, nopein yhteys	VR	Tampere: 1 h 5 min Helsinki: 2 h 42 min (2017)
Paikallisjunapilotin käynnistyminen poikittaisradalla	Etelä-Pohjanmaan liitto	
Nopean 100 megan kiinteän verkon tarjonta kotitalouksiin, osuus kotitalouksista	Viestintävirasto	41 % (2015)
Luonnonvarojen turvaaminen		
Pintavesien ekologinen tila	Ympäristötiedon hallintajärjestelmä Hertta	Joet: tyydyttävässä, välttävissä tai huonossa kunnossa olevien osuus noin 40 % (2013) Järvet: tyydyttävässä, välttävissä tai huonossa kunnossa olevien osuus noin 29 % (2013)
Luonnonsuojelualueiden pinta-ala Etelä-Pohjanmaalla	Metsähallitus ja ELY-keskus	17 998 ha (1,3 % maakunnan pinta-alasta)
Energiaosaamisen vahvistaminen		
Sähkölukutus, GWh/a	Energiateollisuus ry.	2 099 (2016)
Kiinteiden puupolttoaineiden käyttö lämpö- ja voimalaitoksissa, m ³	Luonnonvarakeskus	532 000 (2016)
Kasvihuonepäästöt (pl. LULUCF-sektori), tuhatta tonnia CO ₂ -ekv.	Tilastokeskus	2 337 (2013)

5.

VAIKUTTAVUUS JA SEURANTA

5.1 Ohjelman rahoittaminen vuosina 2018–2021

Maakuntaohjelman mukaisten toimenpiteiden edistämiseen on käytettävissä lukuisia kansallisia ja kansainvälisiä rahoitusvälineitä. Kehittämisrahoituksesta osa on kohdennettu maakunnittain, osa on valtakunnallisesti tai kansainvälisesti kilpailtua rahoitusta. Merkittäviä rahoituslähteitä ovat valtion talousarvion kautta osoitettava rahoitus eri hallinnonaloilla sekä kuntien, muiden organisaatioiden ja yksityisten toimijoiden rahoitus.

Kehittämisrahoitus

MERKITTÄVIN ALUEELLISESTI KOHDENNETTU RAHOITUSOHJELMA Etelä-Pohjanmaan kannalta on Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma. Ohjelmakaudella 2014–2020 maaseutuohjelman hanke- ja yritystukien EU:n ja valtion rahoitus Etelä-Pohjanmaalla on yhteensä noin 81 milj. €. Lisäksi hankkeisiin sitoutuu kuntarahoitusta ja yksityisrahoitusta. Maaseutuohjelman kautta kanavoitavat maatalouden rakenneinvestoinnit ovat olleet Etelä-Pohjanmaalla viime vuosina keskimäärin noin 54 milj. € vuodessa. Vastaavasti maaseutuohjelman kautta on myönnetty ympäristötukia noin 32 milj. € vuosittain.

Maaseutuohjelman rahoituksella voidaan tukea erityisesti **toimintalinjojen 1 (UUDISTUMISKYKYINEN ELINKEINOELÄMÄ)** ja **3 (HYVINVOIVAT IHMISET JA YHTEISÖT)** mukaista kehittämistoimintaa, mutta osa rahoituksesta voidaan kohdentaa myös muihin maakuntaohjelman toimintalinjoihin, kunhan rahoitettava toiminta on maaseutuohjelman mukaista kehittämistä.

Manner-Suomen rakennerahasto-ohjelman EU:n ja valtion rahoituksen volyymi Etelä-Pohjanmaalla on ohjelmakaudella 2014–2020 noin 37 milj. €. Tästä Euroopan aluekehitysrahaston osuus on reilut 24 milj. € ja Euroopan sosiaalirahaston osuus vajaat 13 milj. €. Euroopan aluekehitysrahaston toimin voidaan tukea erityisesti elinkeinoelämän uudistumista ja kilpailukyvyn parantamista sekä ja osaamis- ja innovaatorakenteiden kehittämistä. Horisontaalisena painotuksena on vähähiilisen talouden edistäminen. Euroopan sosiaalirahaston rahoitus painottuu työllisyyden parantamiseen, koulutuksen ja elinikäisen oppimisen uudenlaisten toimintamallien kehittämiseen sekä sosiaalisen osallisuuden parantamiseen.

Viereisessä taulukossa on vielä koottuna rakennerahasto-ohjelman ja maaseutuohjelman hanke- ja yritystukien julkinen rahoitus Etelä-Pohjanmaalla ohjelmakaudella 2014–2020:

Ohjelma/rahasto	EU + valtio	Kunta, muu julkinen	Julkinen rahoitus yht.
Rakennerahasto-ohjelma, EAKR, milj. €	24,4	3,5	27,9
Rakennerahasto-ohjelma, ESR, milj. €	12,7	1,8	14,5
Maaseutuohjelman hanke- ja yritystuet, ELY-keskus, milj. €	57,2	1,4	58,6
Maaseutuohjelman hanke- ja yritystuet, Leader-ryhmät, milj. €	23,8	5,9	29,7
Yhteensä	118,1	12,6	130,7

Yritysten, osaamisen ja tutkimuksen kannalta merkittäviä rahoitusvälineitä ovat lisäksi esimerkiksi kansallisesti kilpaillut Tekes-rahoitus ja Finnveran rahoitus sekä Sitran ja Suomen Akatemian rahoitus. Tekes-rahoitus Etelä-Pohjanmaalla vuonna 2016 oli noin 4,9 milj. €.

Hyvinvoinnin edistämiseksi kehittämisrahoitusta tarjoavat esimerkiksi erilaiset sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisohjelmat, kulttuurin ja taiteen rahastot ja säätiöt sekä Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA).

Kansainvälinen kehittämisrahoitus on merkittävä rahoitusväylä erityisesti osaamisen kehittämisessä. Asiassa onkin Etelä-Pohjanmaalla jo aktivoiduttu viime vuosina. Jatkossa kansainvälisten hankkeiden piirissä toimivien organisaatioiden, yritysten, tutkijoiden ja kehittäjien määrää tulee entisestään lisätä. Merkittäviä kansainvälisiä rahoitusohjelmia ovat Interreg-ohjelmien lisäksi Horisontti 2020, Kansalaisten Eurooppa, First, Nordplus ja Erasmus.

Valtion budjettirahoitus

MAAKUNTAOHJELMAN KANNALTA KESKEISIÄ MÄÄRÄRAHOJA ovat erityisesti toimintalinjaan 4, EHEÄ ALUERAKENNE JA YMPÄRISTÖ, liittyvät perusväylänpidon ja alueellisten investointien rahoitus sekä väyläverkon kehittämishankkeet. Näiden rahoittamistarpeita ja priorisointia käsitellään maakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa.

Valtion talousarvion kautta rahoitetaan myös maakunnallisten osaamisrakenteisiin liittyvää kehittämistoimintaa (yliopistokeskus, ammattikorkeakoulu).

5.2 Vaikuttavuustavoitteet ja mittarit

ETELÄ-POHJANMAAN MAAKUNTAOHJELMAN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISTA seurataan ja arvioidaan maakuntaohjelman seurannassa. Mikäli uudistuvassa lainsäädännössä on edelleen mukana maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelman laatiminen, tarkastellaan maakuntaohjelman toimenpiteitä ja linjauksia myös kyseisen asiakirjan laatimisen yhteydessä.

Maakuntaohjelman toteutumista seurataan myös toimintalinjojen painotuksiin kiinnittyvillä indikaattoreilla, jotka löytyvät toimintalinjoittain luvusta 4. Seuranta tehdään laajemminkin ja mahdollisuuksien mukaan erilaisia aikasarjoja ja/tai maakunnittaisia vertailuja esille tuoden, mutta maakuntaohjelma-asiakirjassa alla olevat indikaattorit toimivat lähtökohtana tarkastelulle.

Uutena maakuntaohjelman ja Etelä-Pohjanmaan älykkään erikoistumisen strategian seuranta-työkaluna toteutetaan maakunnan innovaatiotoiminnan tilannekuvatyö. Työ on käynnistetty Etelä-Pohjanmaan liiton toimesta EAKR-hankkeella tiiviissä yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa. Tilannekuvatyössä kerätään systemaattisesti tietoa innovaatiotoiminnan keskeisimmiltä osa-alueilta, analysoidaan sitä ja tuodaan eri tahoille tietoa päätöksenteon ja strategisen suunnittelun tueksi.

Peruslähtökohtana on, että innovaatiotoiminnan tilannekuva perustuu maakunnan strategiaan painopisteisiin, jotka edustavat maakunnan kehityksen kannalta merkittävimpiä pitemmän ajan tavoitteita. Painopistealueita ovat mm. yrittäjyyden edistäminen, uuden kasvun aikaansaaminen, elinkeinoelämän uudistuminen, kansainvälistymisen edistäminen, kestävä kehitys sekä osaamisen ja TKI-toiminnan vahvistaminen.

MÄÄRÄLLISET MITTARIT VUODELLE 2021

Teema ja indikaattori		Indikaattorit		Uusin tieto (vuosi)
	Lähde	Lähtötaso	Tavoite 2021	
Uudistumiskykyinen elinkeinoelämä				
Bruttokansantuote/asukas, viitevuoden 2000 hinnoin, indeksinä (koko maa:100)	Tilastokeskus, aluetilinpito	73,9	75	2014
Yritystoimipaikkojen määrä	Tilastokeskus, alueellinen yritystoimintatilasto	17 760	15 000	2015
Yritysten nettoperustanta	Tilastokeskus, aloittaneet ja lopettaneet yritykset	27	20	2016
Tulevaisuuden osaamistarpeet				
Työttömyysaste, % työvoimasta	Tilastokeskus, työvoimatutkimus	7,8	7,0	2016
Työllisyysaste, % 15-64-vuotiaista	Tilastokeskus, työvoimatutkimus	70,2	72,5	2016
Perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden osuus 25-64-vuotiaista, %	Tilastokeskus, koulutus rakenne	84,9	87,0	2015
Hyvinvoivat ihmiset ja yhteisöt				
Väkiluku, 31.12.2016	Tilastokeskus, väestönmuutokset	191 860	192 000	2016
Nettomuutto suhteessa keskiväkilukuun, % väestöstä	Tilastokeskus, väestötilastot	-0,2	0,0	2016
Väestöllinen huoltosuhde	Tilastokeskus, väestötilastot	0,68	0,77	2016
Työvoiman ulkopuolella olevat 18-64-vuotiaat, % ikäryhmästä	Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto	20,8	20,0	2015
Eheä aluerakenne ja ympäristö				
Fosforikuormitus, kg/vuosi	ELY-keskus	303 473,5		2007-2016
Typpekuormitus, kg/vuosi	ELY-keskus	8 728,98		2007-2016
Uusiutuvan energian määrä energiatuotannossa, GWh/vuosi	Thermopolis Oy	1164		2014/2015

5.3 Tiivistelmä ympäristöselostuksesta

YMPÄRISTÖSELOSTUKSESSA KUVATAAN MAAKUNTAOHJELMAN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ, ympäristön nykytila, ominaispiirteet ja ongelmat, ohjelman laadinnan valmisteluvaiheet ja arviointiprosessi, vaikutusten arviointi ja toimenpiteet haitallisten vaikutusten poistamiseksi sekä ohjelman toteuttaminen ja seuranta. Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2018–2021 ympäristöselostus on tehty omana raporttinaan, ja se on luettavissa Etelä-Pohjanmaan liiton verkkosivuilla osoitteessa www.epliitto.fi/maakuntaohjelma.

TOIMINTALINJA 1: UUDISTUMISKYKYINEN ELINKEINOELÄMÄ

VAIKUTUKSET

++	= merkittäviä positiivisia vaikutuksia
+	= positiivisia vaikutuksia
0	= ei todennäköisiä vaikutuksia
-	= negatiivisia vaikutuksia
--	= merkittäviä negatiivisia vaikutuksia
+ -	= sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia
+ ?	= vaikeastiennakoitava positiivinen vaikutus
- ?	= vaikeastiennakoitava negatiivinen vaikutus
?	= ennakkointiin tai tietoon liittyviä epävarmuustekijöitä
+ > < -	= sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia, joista ei päästy yksimielisyyteen

Tasa-arvolla tarkoitetaan tässä yhteydessä vaikutuksia sukupuolten väliseen tasa-arvoon.

KESTÄVÄT RUOKAJÄRJESTELMÄT JA BIOTALOUDEN UUDET RATKAISUT

	ymp.	sos.	tal.	kultt	tasa-arvo
Elintarviketurvallisuus/jäljitettävyyden, ruokaketjun digitalisaatio	+	+	+	0	0
Tulevaisuuden alkutuotanto	+ -	+	+	0	0
Ravitsemusosaaminen, terveys ja ja täsmätuotekehitys	+ -	0	+	+	0
Metsäbiotalous	+ -	0	++	0	+ -

ÄLYKKÄÄT JA ENERGIAHOKKAAT JÄRJESTELMÄT

	ymp.	sos.	tal.	kultt	tasa-arvo
Digitalisaation hyötyjen tunnistaminen ja ulosmittaaminen, liiketoiminnan uudistaminen	+	+ -	+	+ -	0
Teollisen internetin seuraavat askeleet	?	+ -	+	0	0
Puurakentaminen	+	0	+	0	+ -
Resurssitehokkuus ja kiertotalousajattelu	++	0	++	0	0

UUDISTUVA PALVELU- JA ELÄMYSTUOTANTO

	ymp.	sos.	tal.	kultt	tasa-arvo
Matkailun uusien vetovoimatekijöiden täysimittainen hyödyntäminen ja kokonaisuuksien rakentaminen	+ -	0	+	+	+
Luova talous erityisesti toimialojen rajapinnoilla ja lisäarvon tuojana	0	+	+	++	+
Sote- ja maakuntauudistuksen tuomiin yritystoimintamahdollisuuksiin tarttuminen	0	+ -	+	0	+ -

TOIMIALASTA RIIPPUMATON YRITYSTOIMINNAN TURVAAMINEN JA VAHVISTAMINEN

	ymp.	sos.	tal.	kultt	tasa-arvo
Omistajanvaihdokset, uusien yritysten perustaminen, toimivien yritysten kehitys ja kasvu	+	+	+	0	+
Liiketoimintaosaamisen vahvistaminen	+	0	+	0	0
Yrityspalveluiden verkoston toiminta maakuntauudistuksen jälkeen	0	+	+	0	0

TOIMINTALINJA 2: TULEVAISUUDEN OSAAMISTARPEET

KORKEATASOINEN TIEDOSTA TOIMINNAKSI -INNOVAATIOKETJU

Eteläpohjalainen innovaatioekosysteemi

VAIKUTUKSET

ymp.	sos.	tal.	kultt	tasa-arvo
+	+	+	+	+

INNOSTAVAT URAPOLUT

Koulutuksen saatavuus ja saavutettavuus

Ammattialojen vetovoima ja koulutus

Yrittäjäosaaminen ja yrittäjämäinen toimintatapa

ymp.	sos.	tal.	kultt	tasa-arvo
+	+	+	+	+
0	+	+	0	+
+	-	+	+	-

TOIMINTALINJA 3: HYVINVOIVAT IHMISET JA YHTEISÖT

OSALLISUUS JA TOIMINTAKYKY

HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN UUDESSA MAAKUNNASSA

JÄRJESTÖ- JA VAPAAEHTOISTOIMINTA

ALUEEN VETOVOIMAN JA VIIHTYISYYDEN PARANTAMINEN

ymp.	sos.	tal.	kultt	tasa-arvo
0	++	+	+	+
0 ?	+	+	+	+
0	+	+	+	+
+	-	+	+	-

TOIMINTALINJA 4: EHEÄ ALUERAKENNE JA YMPÄRISTÖ

LIIKENNEYHTEYKSIEN JA KEHITYSKÄYTVIEN VAHVISTAMINEN SEKÄ LOGISTIIKAN KEHITTÄMINEN

LUONNONVAROJEN TURVAAMINEN

ENERGIAOSAAMISEN VAHVISTAMINEN

ymp.	sos.	tal.	kultt	tasa-arvo
+	-	+	0	+
++	+	+	+	0
++	+	++	+	0

ETELÄ-POHJANMAAN LIITTO
REGIONAL COUNCIL OF SOUTH OSTROBOTHNIA

WWW.EPLIITTO.FI

